

Uzasadnienie

Projekt ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw koncentruje się w szczególności na rozwiązaniach dotyczących wspierania rodzin, procesu deinstytucjonalizacji w pieczy zastępczej, rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, zagadnieniu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej oraz problematyce adopcyjnej. Rekomendacje i kierunki zmian były sygnalizowane w dokumencie Informacja Rady Ministrów o realizacji w roku 2016 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który został bardzo pozytywnie oceniony przez Parlament RP.¹

Celem wprowadzanych zmian jest przede wszystkim wzmocnienie narzędzi wspierania rodziny, tak by liczba dzieci umieszczanych corocznie w pieczy zastępczej ulegała dalszemu stopniowemu zmniejszaniu, a także wprowadzenie mechanizmów zapewniających efektywniejsze pozyskiwanie nowych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej czy chętnych do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, tak aby dzieciom umieszczanym w pieczy zastępczej zapewnić optymalne warunki rozwoju. Kwestią wymagającą pilnej ingerencji ustawowej jest przyspieszenie zmian w obszarze instytucjonalnej pieczy zastępczej, nade wszystko wdrożenie rozwiązań zabezpieczających właściwe, stabilne środowisko rodzinne dla dzieci młodszych, zwłaszcza tych poniżej 7 roku życia. Ważnym obszarem nowelizacji jest również problematyka usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej. Proces ten skutecznie przeprowadzony zapewnia bezpieczny start w dorosłość wychowankom pieczy zastępczej. Poza tym zmiany dotyczą, w szczególności, kwalifikacji pracowników placówek wsparcia dziennego i placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej i członka zespołu inspektorów upoważnionego do prowadzenia czynności kontrolnych w jednostkach kontrolowanych przez wojewodę, a także zagadnień związanych z cofaniem zezwoleń na prowadzenie placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej i ich likwidacją. Zmiany polegają przede wszystkim na ujednoczeniu wymogów kwalifikacyjnych pracowników zatrudnionych w szerokim obszarze usług społecznych. Brak możliwości elastycznego wykorzystania potencjału kadrowego pracującego z dziećmi i rodziną z uwagi na różnice w wymogach kwalifikacyjnych stawianych przez różne ustawy powodowała niemożność swobodnego przepływu kadr.

¹ Informacja Rady Ministrów o realizacji w roku 2016 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, str.52-53.

Obszarem szczególnym, który wymaga zmian w przepisach jest problematyka adopcyjna w odniesieniu do adopcji krajowych, ale także adopcji zagranicznych. W przypadku tych ostatnich niezwykle istotna jest kwestia uszczegółowienia zasad funkcjonowania Centralnego Banku Danych o dzieciach zakwalifikowanych do adopcji zagranicznej i organu centralnego upoważnionego do prowadzenia procedur przysposobienia międzynarodowego. Zmiany te wynikają z podjętej przez Rząd RP w roku 2017 decyzji o ograniczeniu adopcji z przemieszczeniem poza granice kraju. W odniesieniu zaś do adopcji krajowych, nowelizacja proponuje zmiany służące pozyskiwaniu większej liczby kandydatów do adopcji dzieci na terenie kraju. Proponowane zmiany zmierzają do ułatwienia procesu adaptacji dziecka w nowej rodzinie poprzez rozszerzenie niektórych uprawnień wynikających z macierzyństwa na rodziców adoptujących dzieci starsze.

Obecne rozwiązania ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zwanej dalej „ustawą”, dotyczące wspierania rodziny dedykowane są rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Nowelizacja rozszerza zakres ich stosowania na wszystkie rodziny wychowujące dzieci. Usługi winny mieć zdecydowanie bardziej podażowy charakter i wychodzić naprzeciw zmieniającym się warunkom życia rodziny i wynikającym z tego nowym potrzebom społecznym. Stąd też narzędzia wsparcia oferowane w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej winny mieć charakter powszechny, tak aby rodzina wychowująca dzieci mogła z nich swobodnie i bez ograniczeń korzystać. Pierwszym etapem wdrażania takiej koncepcji wsparcia rodziny były zmiany wprowadzone ustawą o wsparciu kobiet w ciąży i ich rodzin „Za życiem”, dzięki której asystent rodziny stał się narzędziem wsparcia dostępnym na wniosek rodziny. W przedkładanym projekcie, rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, mają być szczególną kategorią rodzin wychowujących dzieci. Konsekwencją takiego rozumienia idei wsparcia rodziny w wychowaniu dzieci są zaproponowane zmiany ustawy w preambule w art. 1 pkt 1, art. 2 ust. 1, art. 3 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1 i art. 18 ust. 1 ustawy.

W art. 4 ustawy wprowadzono zmianę podkreślającą podmiotowość rodziny zastępczej i prowadzącego rodzinny dom dziecka podczas stosowania ustawy. Dopisano przepis, który stanowi, że podmioty stosujące ustawę są zobowiązane działać z poszanowaniem prywatności dziecka i rodziny, w tym rodziny zastępczej i prowadzącego rodzinny dom dziecka. Pozwoli to na uniknięcie zbędnych nieporozumień pomiędzy

koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej, a objętymi ich pomocą rodzinami zastępczymi i prowadzącymi rodzinne domy dziecka, a także pomiędzy asystentami rodziny i wspieranymi przez nich rodzinami, co z kolei wpłynie na poziom współpracy i zaufania pomiędzy stronami oraz pozwoli na pełniejszą realizację zadań powierzonych tym osobom.

W ustawie dodano art. 7a wymieniający osoby, które podlegają sprawdzeniu w Rejestrze Sprawców Przepisów na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym. Przepis jest konsekwencją wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 862). Ustawa ta określa szczególne środki ochrony przeciwdziałające zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym. Jednym z nich jest Rejestr Sprawców Przepisów na Tle Seksualnym. Celem rozwiązania wynikającego z art. 7a ustawy jest zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom w jednostkach organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. I tak, projekt ustawy zakłada, że rodziną wspierającą, kandydatem do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, rodziną zastępczą, kandydatem do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, osobą prowadzącą rodzinny dom dziecka, rodziną zaprzyjaźnioną, kandydatem do przysposobienia dziecka, kierownikiem, dyrektorem, osobą zatrudnioną, osobą świadczącą usługi, osobą podejmującą się wspierania działań wychowawczych, o której mowa w art. 96 ustawy lub wolontariuszem w jednostce organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka nie może być osoba, która figuruje w bazie danych Rejestru Sprawców Przepisów na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym.

Zmieniły się zasady przydzielania rodzinie asystenta rodziny. W art. 11 ust. 1 ustawy zrezygnowano z przeprowadzania wywiadu środowiskowego określonego w ustawie o pomocy społecznej. Dotychczas wywiad ten był niezbędny do przydzielenia asystenta rodziny. Przeprowadzał go pracownik socjalny w przypadku, gdy ośrodek pomocy społecznej powziął informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Proponowany przepis przewiduje, że w przypadku, gdy ośrodek pomocy społecznej poweźmie informację o rodzinie wychowującej dzieci wymagającej wsparcia, w szczególności o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pracownik socjalny dokonuje analizy sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej tej rodziny. Jeżeli z analizy tej wynika konieczność przydzielenia rodzinie asystenta rodziny, pracownik socjalny występuje do kierownika ośrodka pomocy społecznej

z wnioskiem o jego przydzielenie. Omawiana zmiana jest wyrazem rezygnacji ze stosowania rodzinnego wywiadu środowiskowego na gruncie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jako narzędzia właściwego dla systemu pomocy społecznej. Należy również zauważyć, że proponując nowe brzmienie ust. 1 w art. 11 poszerzono katalog rodzin, do których dedykowany jest asystent rodziny – rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, tak jak to jest obecnie, ma być szczególnym przypadkiem rodziny wychowującej dzieci korzystającej z narzędzia wsparcia jakim jest asystent rodziny.

Konsekwencją rezygnacji z przeprowadzania wywiadu środowiskowego są również zmiany w ust. 1a.

Ponadto w art. 11 ustawy dodano przepis – ust. 1b, z którego wynika, że w przypadku rodziny, z której dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej kierownik ośrodka pomocy społecznej przydziela tej rodzinie asystenta rodziny. Proponowane rozwiązanie pozwoliłoby na rozpoczęcie skoordynowanych działań przez asystenta rodziny we współpracy z organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej w celu przywrócenia możliwości powrotu dziecka do rodziny biologicznej.

Wprowadzono zmianę w art. 15 ust. 1 ustawy, zawierającym katalog zadań asystenta rodziny. Dotychczas w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin do zadań asystenta rodziny należało podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych. Zmiana polega na przyznaniu asystentowi rodziny w tego typu sytuacjach wyłącznie uprawnienia do podejmowania działań zaradczych. Uznano, że działania interwencyjne są sprzeczne z istotą roli asystenta rodziny, która polega przede wszystkim na pomocy i wsparciu rodziny.

Projekt ustawy przewiduje wprowadzenie legitymacji służbowej, którą asystent mógłby okazywać wykonując pełnione przez siebie zadania (art. 17a ustawy). Wprowadzenie proponowanego rozwiązania przyczyni się do podniesienia poczucia bezpieczeństwa zawodowego asystentów. W tym celu upoważniono ministra właściwego do spraw rodziny do określenia, w drodze rozporządzenia, wzoru oraz trybu wystawiania legitymacji służbowej. Legitymację będzie wydawać wójt, burmistrz lub prezydent miasta, na terenie którego asystenta rodziny wykonuje swoją pracę.

W art. 18 ust. 1 ustawy wprowadza się zmianę wskazującą na to, że dostęp do placówek jest powszechny. Obecnie przepisy ustawy nie mówią wprost, że placówka

wsparcia dziennego jest miejscem spędzania czasu wolnego dla wszystkich dzieci (powszechny dostęp dzieci do tej formy organizacyjnej), stąd też przeświadczenie o możliwości jedynie kierowania dzieci do placówek przez ośrodki pomocy społecznej.

Placówka wsparcia dziennego jest narzędziem profilaktyki i winna być dostępna dla wszystkich dzieci. Oczywista jest konieczność zabezpieczenia miejsc w sytuacji skierowania dziecka do placówki przez sąd. Zmiana ta pozwala na kolejne – obok asystenta rodziny – wzmocnienie usług wsparcia, których beneficjentem ma być rodzina wychowująca dzieci.

W dodanym art. 18d ustawy przewiduje się możliwość tworzenia oddziałów placówki wsparcia dziennego, np. w każdej wsi. Rozwiązanie to zapewni większy dostęp dzieci do placówek wsparcia dziennego. W sytuacji małych gmin wiejskich będzie możliwe prowadzenie oddziału nawet dla kilkorga dzieci.

W dodawanym art. 22a ustawy przewiduje się formę decyzji administracyjnej dla wydania zezwolenia na prowadzenie placówki wsparcia dziennego, odmowy wydania zezwolenia oraz jego cofnięcia. Obecne brzmienie ustawy nie zawiera takiego przepisu, co powoduje w praktyce rozbieżności interpretacyjne.

W art. 25 i 26 ustawy wprowadzono zmiany w kwalifikacjach osób pracujących w placówce wsparcia dziennego na stanowisku dyrektora, wychowawcy i opiekuna dziecięcego umożliwiając zatrudnienie w tym charakterze również osób posiadających wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku oraz przygotowanie pedagogiczne uprawniające do wykonywania zawodu nauczyciela. Tym samym złagodzone dotychczasowe wymogi dotyczące wykształcenia osób pracujących w placówce wsparcia dziennego na wymienionych wyższej stanowiskach. Zwiększy się tym samym szansa na pozyskanie kadry pracującej z dziećmi, która ma doświadczenie w pracy z dziećmi uzyskane jako nauczyciel przedmiotu. Osoby takie mogą, oprócz zajęć wychowawczych, prowadzić zajęcia instruktorskie. Jest to także szansa na wykorzystanie potencjału byłych nauczycieli. To element szerszych zmian zmierzających do zwiększenia elastyczności kwalifikacji w odniesieniu do pracowników sfery usług społecznych.

W związku z powyższym wprowadzono możliwość zatrudnienia osób posiadających wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku oraz przygotowanie pedagogiczne uprawniające do wykonywania zawodu nauczyciela również na stanowisku wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Projekt ustawy wprowadza obowiązek wysłuchania dziecka w postępowaniu kontrolnym prowadzonym w formach pieczy zastępczej, a także w placówkach wsparcia dziennego.

W związku z tym wprowadza się zmiany w art. 28a, 38b i 197a ustawy. Dotychczas przeprowadzenie indywidualnych rozmów z dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej jest jednym z narzędzi postępowania kontrolnego prowadzonego odpowiednio przez wojewodę (w odniesieniu do placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej i placówek wsparcia dziennego), zarząd powiatu (w odniesieniu do rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, placówek opiekuńczo-wychowawczych) i zarząd województwa (w odniesieniu do regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych). Organ kontrolny sam decyduje, czy narzędzie to wykorzystywać w danym przypadku. Mając na uwadze liczne prośby o interwencje i skargi na nieprawidłowe traktowanie dzieci w instytucjach objętych wspieraniem rodziny i systemem pieczy zastępczej istotne dla obiektywnej oceny stanu faktycznego wydaje się być wysłuchanie dziecka w ramach każdej kontroli dotyczącej spraw związanych z opieką nad dziećmi, w zakresie w jakim prowadzona jest kontrola.

W projekcie wprowadzono dodatkowe uregulowania dla rodzin wspierających (art. 30–31 ustawy). Obecnie w ustawie nie ma regulacji dotyczących możliwości wprowadzenia wynagrodzenia dla rodzin wspierających. Proponuje się wprowadzenie – obok katalogu otwartego dotyczącego zwrotu kosztów – możliwości wynagradzania rodzin wspierających w zależności od zakresu powierzanych im zadań. Ma to duże znaczenie w kontekście usług „wytchnieniowych”, które mogą być realizowane w ramach rodzin wspierających. Ponadto, projekt ustawy wprowadza zasadę, że w przypadku odmowy ustanowienia rodziny wspierającej, odmowa ta wydawana jest w formie pisemnej, ze szczegółowym uzasadnieniem przyczyn odmowy i ewentualnym wskazaniem obszarów wymagających poprawy, z jednoczesnym pouczeniem o przysługującym prawie złożenia skargi do sądu administracyjnego. Dodatkowo, nawiązując do zmiany w zakresie ustanowienia asystenta rodziny, w art. 30 ust. 2, regulującym kwestię ustanowienia rodziny wspierającej, zastąpiono rodzinny wywiad środowiskowy analizą sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej rodziny.

Obecnie w Polsce obserwujemy małe zainteresowanie wprowadzaniem tego narzędzia wspierania rodziny w gminach. W 2016 r. funkcjonowały 66 rodziny wspierające, co oznacza spadek w stosunku do 2015 r. (82 rodziny).

Wprowadzenie zmian umożliwiających zawieranie umów cywilnoprawnych określających warunki wynagradzania będzie stanowić istotny element porządkujący tę formę wsparcia o charakterze lokalnym.

W projekcie ustawy, w wyniku dodania ust. 5 w art. 35 ustawy, wskazano podmiot odpowiedzialny za dowóz dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej, w przypadku gdy rodzice lub opiekun prawny dziecka odmawiają dobrowolnego dowiezienia dziecka. Obecnie przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie regulują tej kwestii.

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego regulujące przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką i oddanie jej uprawnionemu są niewystarczające. W praktyce zdarzają się sytuacje, gdy rodzice biologiczni odmawiają współpracy z osobą uprawnioną do odebrania dziecka, a sąd nie dostrzega potrzeby wyznaczenia kuratora do przymusowego odebrania dziecka. Poza tym, z przepisów Kodeksu postępowania cywilnego wynika, że w przypadku procedury przymusowego odebrania dziecka podlegającego władzy rodzicielskiej lub pozostającego pod opieką, konieczny jest udział uprawnionego, przez którego, wg stanowiska Ministerstwa Sprawiedliwości, należy rozumieć rodzinę zastępczą, prowadzącego rodzinny dom dziecka lub przedstawiciela placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej. Uznanie rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka za uprawnionego w kontekście art. 598⁹ ustawy – Kodeks postępowania cywilnego budzi wątpliwości z uwagi na to, że rolą pieczy zastępczej jest umożliwienie powrotu dziecka do rodziny biologicznej. W tym celu rodzina zastępcza i prowadzący rodzinny dom dziecka ma obowiązek umożliwić kontakt z rodzicami, chyba że sąd postanowi inaczej. Uczestniczenie osób pełniących funkcję rodziny zastępczej i prowadzącego rodzinny dom dziecka w przymusowym odebraniu małoletniego od rodziców biologicznych może stanowić poważną barierę w nawiązaniu poprawnych relacji pomiędzy rodzicami zastępczymi i biologicznymi w okresie sprawowania pieczy zastępczej i tym samym wpływać niekorzystnie na realizację obowiązku, o którym mowa wyżej.

W tym zakresie proponuje się rozwiązanie wzorowane na przyjętym w ustawie o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych –

instytucją odpowiedzialną za przewóz dziecka do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej, w przypadku gdy rodzice lub opiekun prawny dziecka odmawiają dobrowolnego dowiezienia dziecka, byłoby powiatowe centrum pomocy rodzinie, właściwe ze względu na miejsce zamieszkania rodzica albo opiekuna prawnego dziecka. Jednocześnie wyłączono możliwość wykonywania tych czynności przez osobę będącą koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej. Jest on zatrudniany przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, którego rolę w przeważającej liczbie przypadków pełni powiatowe centrum pomocy rodzinie. Udział koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w przewozie dziecka do rodziny zastępczej, czy też rodzinnego domu dziecka, mógłby negatywnie wpłynąć na ewentualne kontakty koordynatora z dzieckiem, mające miejsce w związku z realizacją przez niego pełnionej funkcji.

Projekt ustawy wprowadza również zmiany do art. 37 ust. 2 ustawy. Polegają one na dopisaniu dodatkowego punktu wskazującego na możliwość pobierania nauki przez osobę pełnoletnią na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia. Obecnie możliwość nauki w tej formie występuje tylko w przypadku osób legitymujących się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Taka forma pobierania nauki jest niezwykle istotna w zdobywaniu praktycznych umiejętności zawodowych, wzmacnia zatem szanse wychowanka na znalezienie pracy.

Ponadto do katalogu możliwych form pobierania nauki włączono kursy i inne formy kształcenia prowadzone przez Ochotnicze Hufce Pracy.

Doprecyzowano, że pełnoletni wychowanek pieczy zastępczej może przebywać w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub placówce instytucjonalnej pieczy zastępczej, na warunkach art. 37 ust. 2 ustawy, do końca roku szkolnego, w którym kończy naukę (jeżeli nauka jest pobierana w szkole) lub nie dłużej niż do 30. września roku, w którym kończy naukę (jeżeli nauka jest pobierana na uczelni), nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia. Rok szkolny należy definiować zgodnie z ustawą regulującą system oświaty, czyli do 31. sierpnia.

Projekt ustawy reguluje również kwestię przekształcenia i likwidacji dotychczasowej formy pieczy zastępczej w kontekście art. 37 ust. 2 ustawy. Obecnie brak jest regulacji dotyczącej pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, o których mowa w art. 37 ust. 2 ustawy w przypadku przekształcenia dotychczasowej rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka czy też placówki opiekuńczo-wychowawczej w inną formę pieczy czy też w sytuacji

ich rozwiązania czy też likwidacji. Wydaje się słusznym umożliwienie osobom, o których mowa w art. 37 ust. 2 ustawy, przebywania na warunkach określonych w tym przepisie w nowych formach pieczy powstałych z przekształcenia dotychczasowych. Byłoby to możliwe za zgodą starosty i odpowiednio osób pełniących funkcję nowej rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka lub dyrektora nowej placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej. Ponadto w projekcie, w szczególnych sytuacjach życiowych, umożliwia się ewentualny powrót pełnoletniego wychowanka do dotychczasowej formy pieczy zastępczej, za zgodą starosty i osoby prowadzącej daną formę pieczy. Zdarza się, że młodzi ludzie zbyt pochopnie podejmują decyzję o próbie samodzielnego życia, a potem chcą wrócić do dotychczasowej formy pieczy zastępczej, ale niestety w obecnym stanie prawnym nie mają takiej możliwości. Projekt zakłada zmianę tego przepisu.

W dodanym art. 37a ustawy uregulowano kwestię osób uprawnionych do odbioru alimentów zasądzonych na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. W obowiązującym stanie prawnym brak jest przepisów szczególnych wskazujących wprost osoby uprawnione do odbioru alimentów zasądzonych na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, w przypadku gdy to nie wynika z orzeczenia sądu. O ile w przypadku dzieci pozbawionych władzy rodzicielskiej analiza przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wskazuje, że osobą taką jest opiekun prawny dziecka, to w sytuacji ograniczenia władzy rodzicielskiej, gdy sąd nie postanowi inaczej, osobą taką będzie rodzic. Wprowadzenie jednoznacznych przepisów wskazujących osoby uprawnione do odbioru alimentów zasądzonych na rzecz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (rodzic zastępczy, prowadzący rodzinny dom dziecka, dyrektor placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej) uporządkuje praktykę w tym zakresie. Poza tym postuluje się wprowadzenie obowiązku gromadzenia na wyodrębnionym rachunku bankowym otrzymanych alimentów na przyszłość, gdy wychowanek pieczy zastępczej osiągnie pełnoletność. Alimenty mogłyby być przeznaczane na bieżące potrzeby małoletnich umieszczonych w pieczy zastępczej w sytuacjach szczególnych, tylko wtedy, gdy sąd tak postanowi na wniosek osób, na ręce których alimenty są przekazywane. Dzieci umieszczone w pieczy zastępczej mają zapewnione środki finansowe na ich bieżące utrzymanie (świadczenie na utrzymanie dziecka w pieczy rodzinnej i średnie miesięczne koszty utrzymania w pozostałych formach pieczy zastępczej). Proponuje się, aby co do zasady środki te były przeznaczane na pokrycie przyszłych potrzeb wychowanka.

W dodawanym art. 37b ustawy zapewnia się możliwość przebywania, wraz z pełnoletnią matką lub ojcem, którzy umieszczeni są w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej albo regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej na warunkach art. 37 ust. 2 ustawy, ich dziecka, na wniosek matki lub ojca, po uzyskaniu zgody odpowiednio osób prowadzących formy pieczy zastępczej lub dyrektorów placówek.

O pozostawieniu dziecka z rodzicem na wyżej określonych warunkach będzie decydował sąd opiekuńczy.

Na dziecko rodzica, umieszczonego w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka na warunkach art. 37 ust. 2 ustawy, przysługują rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka świadczenia analogiczne jak dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

W sytuacji, gdy rodzice dziecka zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej lub władza rodzicielska została im ograniczona, dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej.

Projekt ustawy ogranicza katalog osób, od których kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie będzie mógł dochodzić świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci w pieczy zastępczej na podstawie art. 38 ustawy. Obecnie ustawa nie określa tych osób. Wobec powyższego należy odwołać się do przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego regulujących obowiązki alimentacyjny. Z przepisów tych wynika, że obowiązek alimentacyjny obciąża krewnych w linii prostej oraz rodzeństwo, przy czym obciąża zstępnych przed wstępnymi, a wstępnych przed rodzeństwem. Wątpliwości budzi dochodzenie świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka od osób, które pełnią funkcję rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinnego domu dziecka i jednocześnie w danym przypadku są zobowiązane do alimentów na rzecz dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, np. pełnoletnia siostra małoletniego umieszczonego w pieczy zastępczej, pełniąca funkcję rodziny zastępczej zawodowej i jednocześnie, na podstawie przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, będąca osobą zobowiązaną do alimentów, na rzecz dziecka umieszczonego w prowadzonej przez nią rodzinie zastępczej. Mając na uwadze powyższe, słusznym wydaje się wyłączenie w art. 38 ustawy możliwości dochodzenia świadczeń alimentacyjnych od osób pełniących funkcję rodziny zastępczej i prowadzącego rodzinnego domu dziecka, w przypadku gdy osoby te są zobowiązane do alimentów na rzecz dzieci umieszczonych w prowadzonych przez nich formach pieczy zastępczej.

Proponuje się wprowadzenie zmiany brzmienia art. 38a pkt 7 ustawy przez wskazanie, że diagnoza dziecka ma być diagnozą psychologiczną i pedagogiczną. Zmiana doprecyzowuje charakter dokumentacji o dziecku gromadzonej przez powiatowe centrum pomocy rodzinie oraz organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Propozycja zmierza do poprawy jakości informacji gromadzonej na temat dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.

Kluczową zmianą dającą szansę na efektywne poszukiwanie wolnych miejsc w pieczy zastępczej na terenie Polski jest stworzenie rejestru centralnego, prowadzonego przez ministra właściwego do spraw rodziny. Obejmuje on:

- 1) wykaz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz osób, o których mowa w art. 37 ust. 2 i dzieci, o których mowa w art. 37b, z podziałem na dzieci i osoby umieszczone w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej oraz poszczególnych formach instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- 2) wykaz osób posiadających pozytywną wstępną kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 3) wykaz kandydatów zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- 4) wykaz rodzin zastępczych z podziałem na rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe albo zawodowe;
- 5) wykaz rodzinnych domów dziecka;
- 6) wykaz placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych albo interwencyjnych ośrodków preadpcyjnych,
- 7) wykaz osób usamodzielnianych.

Projektodawca w art. 38c ustawy wymienia dane, podlegające wpisowi do rejestru i wskazuje podmioty uprawnione do ich wprowadzania, aktualizowania i przetwarzania. Dane do rejestru będą wprowadzane i aktualizowane niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od powzięcia informacji wymagających wpisu lub aktualizacji.

Istnieje potrzeba stworzenia centralnego rejestru miejsc w pieczy zastępczej oraz centralnego rejestru dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Takie rejestry ułatwią umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej oraz umożliwią w każdej sytuacji łączenie rodzeństw.

Dostęp do omawianego rejestru centralnego byłby ograniczony i przysługiwałby wyłącznie ministrowi właściwemu do spraw rodziny oraz następującym podmiotom: podmiotowi

prowadzącemu pracę z rodziną, staroście, organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej, powiatowemu centrum pomocy rodzinie, wojewodzie, marszałkowi województwa, ośrodkowi adopcyjnemu i centralnemu bankowi danych oraz sądowi (w zakresie określonym w ustawie). Dane z wykazu wykaz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz osób, o których mowa w art. 37 ust. 2 i dzieci, o których mowa w art. 37b, z podziałem na dzieci i osoby umieszczone lub przebywające w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej oraz poszczególnych formach instytucjonalnej pieczy zastępczej, minister właściwy do spraw rodziny udostępni, w zakresie niezbędnym do realizacji ich zadań ustawowych, także następującym podmiotom:

1) organowi właściwemu, o którym mowa w art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, i wojewodzie – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o przyznanie świadczenia wychowawczego, osób pobierających świadczenie wychowawcze oraz członków ich rodzin;

2) organowi właściwemu, o którym mowa w art. 3 pkt 11 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, i wojewodzie – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o świadczenia rodzinne, osób pobierających świadczenia rodzinne oraz członków ich rodzin;

3) organowi właściwemu wierzyciela, o którym mowa w art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów – w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o świadczenia z funduszu alimentacyjnego, osób pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz członków ich rodzin.

Natomiast dostęp do danych z wykazu osób usamodzielnianych zapewniono powiatowym urządowi pracy, w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o pomoc w związku z art. 66m ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Poza tym jednostkom organizacyjnym pomocy społecznej prowadzonym przez jednostki samorządu terytorialnego udostępniono dane z wykazu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz osób, o których mowa w art. 37 ust. 2 i dzieci, o których mowa w art. 37b, a także dane z wykazu osób usamodzielnianych, w celu weryfikacji danych dotyczących osób ubiegających się o świadczenia z pomocy społecznej, osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej oraz członków ich rodzin, a także osób obowiązanych do ponoszenia odpłatności za świadczenia z pomocy społecznej.

Minister właściwy do spraw rodziny zapewni system teleinformatyczny, za pomocą którego wprowadzane będą dane do rejestru. Rejestr docelowo będzie mógł być zasilany

danymi z innych systemów centralnych w celu realizacji zadań określonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Wprowadzono przepis, z którego wynika, że w sytuacji gdy w dotychczasowej rodzinie zastępczej lub w dotychczasowym rodzinnym domu dziecka przebywa wyłącznie osoba pełnoletnia, o której mowa w art. 37 ust. 2 ustawy lub wyłącznie osoba pełnoletnia, o której mowa w art. 37 ust. 2 ustawy wraz z dzieckiem, o którym mowa w art. 37b ustawy, rodzina zastępcza i prowadzący rodzinny dom dziecka nie podlegają obowiązkowi dostarczania zaświadczeń lekarskich o stanie zdrowie oraz opinii wystawionej przez psychologa.

Projekt ustawy wprowadza pojęcie: „rodzina zaprzyjaźniona”. Pojęcie to funkcjonowało w stanie prawnym obowiązującym przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Obecnie wiele placówek opiekuńczo-wychowawczych nadal utrzymuje taką formę współpracy. Zwłaszcza w odniesieniu do dzieci starszych wydaje się ona bardzo cenna. Kandydatem na rodzinę zaprzyjaźnioną byłaby osoba, która spełnia następujące warunki:

- 1) nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;
- 2) wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 4) daje rękojmię należytego sprawowania opieki nad dzieckiem, co zostanie stwierdzone przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na podstawie przeprowadzonego wywiadu.

Ponadto warunkiem pełnienia funkcji rodziny zaprzyjaźnionej byłaby akceptacja odpowiednio: dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej albo dyrektora regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej.

W art. 42 ustawy wprowadza się dodatkowo obowiązek przedstawiania przez kandydatów na rodzinę zastępczą i kandydatów do prowadzenia rodzinnego domu dziecka zaświadczenia wystawionego przez lekarza psychiatrę, stwierdzającej ze osoby te są zdolne do sprawowania

właściwej opieki nad dzieckiem. Analogiczny wymóg będzie stosowany wobec kandydatów do przysposobienia.

W art. 42 dodano również przepis stanowiący podstawę do przetwarzania informacji dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz kandydatów do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także rodzin zastępczych oraz osób prowadzących rodzinne domy dziecka.

Projekt ustawy nadaje nowe brzmienie art. 43. Celem nowych przepisów jest zwiększenie konkurencyjności rodzin zastępczych. Obecnie to organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania kandydatów na rodzinę zastępczą i osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka decyduje o utworzeniu nowej rodziny zastępczej i kieruje na szkolenie. Niestety, przepis ten w wielu sytuacjach ogranicza możliwość tworzenia rodzin zastępczych z uwagi na długie terminy oczekiwania na szkolenie. Projekt wprowadza możliwość wstępnej kwalifikacji pod kątem spełniania warunków i odbycie szkolenia u dowolnego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, w dowolnym czasie i miejscu. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej, na wniosek kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, przeprowadza, na podstawie oceny spełniania warunków, o których mowa w art. 7a i 42 ust. 1 i 2 ustawy, wstępną kwalifikację kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Pozytywna wstępna kwalifikacja jest ważna przez okres dwóch lat liczonych od dnia wydania decyzji w tym przedmiocie. W przypadku wydania negatywnej wstępnej kwalifikacji, organizator rodzinnej pieczy zastępczej ma obowiązek pisemnego szczegółowego uzasadnienia stanowiska i ewentualnego wskazania obszarów wymagających poprawy, z jednoczesnym pouczeniem strony o przysługującym prawie złożenia skargi do sądu administracyjnego.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej, na wniosek kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka posiadającego pozytywną wstępną kwalifikację, kieruje go na szkolenie, o którym mowa w art. 44 ust. 1.

Wstępna kwalifikacja lub szkolenie mogą być przeprowadzane przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej innego niż organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy

ze względu na miejsca zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

Nowe brzmienie otrzymuje art. 45 ustawy, zgodnie z którym na wniosek kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, posiadającego świadectwo ukończenia szkolenia, organizator rodzinnej pieczy zastępczej, który przeprowadził wstępną kwalifikację kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, wydaje zaświadczenie kwalifikacyjne zawierające potwierdzenie ukończenia tego szkolenia oraz spełniania warunków, o których mowa w art. 42 ustawy. W przypadku odmowy wydania zaświadczenia kwalifikacyjnego, odmowa ta wydawana jest w formie pisemnej, ze szczegółowym uzasadnieniem przyczyn odmowy i ewentualnym wskazaniem obszarów wymagających poprawy, z jednoczesnym pouczeniem o przysługującym prawie złożenia skargi do sądu administracyjnego.

W art. 54 ustawy, w celu ograniczenia liczby przypadków, w których starosta odmawia zawarcia umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej w sytuacji, o której mowa w ust. 2, tj. gdy rodzina zastępcza niezawodowa, spełniająca warunki do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, wystąpi z wnioskiem o zawarcia umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej, wprowadza się wymóg odmowy w formie pisemnej, ze szczegółowym uzasadnieniem przyczyn odmowy. Obecnie ta kwestia nie jest uregulowana w ustawie. Podobną regulację projekt ustawy przewiduje również w zakresie zawierania umów o prowadzenie rodzinnego domu dziecka, a także w zakresie odmowy zatrudnienia osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich, zarówno w rodzinie zastępczej, jak i rodzinnym domu dziecka, w przypadku gdy zatrudnienie takiej osoby jest fakultatywne.

Kolejna zmiana, na wzór dotychczasowych przepisów umożliwiających zlecenie prowadzenia rodzinnego domu dziecka podmiotom wymienionym w art. 190 ust. 1 ustawy, wprowadza możliwość organizowania rodzin zastępczych zawodowych, nie tylko przez powiaty, ale również przez podmioty niepubliczne. W takim przypadku, umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej, o których mowa w art. 54 ust. 1 i 2, umowy z kandydatami spełniającymi warunki do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej,

o których mowa w art. 55 ust. 1 oraz umowy, na podstawie których zatrudnia się osoby do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich w rodzinie zastępczej zawodowej będzie mógł zawierać podmiot, któremu powiat zlecił organizowanie rodzin zastępczych zawodowych.

Zmieniają się również przepisy dotyczące właściwości starosty zawierającego umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 54 ust. 3a ustawy, umowa ta może być zawarta przez starostę powiatu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej niezawodowej lub przez starostę powiatu obowiązującego do finansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

W przypadku, gdy w rodzinie zastępczej umieszczone są dzieci z różnych powiatów obowiązujących do finansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej, umowa może być zawarta po uprzednim zawarciu porozumienia starostów powiatów obowiązujących do finansowania pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Z obecnego brzmienia ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie wynika minimalny okres wypowiedzenia umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej i umowy o prowadzenie rodzinnego domu dziecka. Sytuacja ta nie daje rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domu dziecka poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji, zwłaszcza, że umowy w zakresie pieczy zastępczej stanowią dla nich co do zasady jedyne źródło utrzymania. Mając na uwadze powyższe określa się w ustawie minimalny okres wypowiedzenia umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej i o prowadzenie rodzinnego domu dziecka wynoszący 3 miesiące.

Zmieniają się również zasady dotyczące zawierania umów z kandydatami spełniającymi warunki do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej oraz kandydatami spełniającymi warunki do prowadzenia rodzinnego domu dziecka. Zarówno umowy o utworzeniu rodziny zastępczej zawodowej, jak i umowy o prowadzenie rodzinnego domu dziecka będą mogły być zawierane przez starostę każdego powiatu, bez względu na miejsce zamieszkania. Rozwiązanie to, jest jednym z tych, które mają przyczynić się do szybszego rozwoju rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka.

W art. 61 ust. 1 ustawy wprowadzono zmianę, pozwalającą na uwzględnienie w limicie osób przebywających w rodzinnym domu dziecka, w tym samym czasie, dzieci dorosłych wychowanków, o których mowa w art. 37b.

Na wzór art. 54 zaproponowano zmianę do art. 61a, dotyczącego zawierania umów o prowadzenie rodzinnego domu dziecka z dotychczasowymi rodzinami zastępczymi zawodowymi, uwzględniając przypadek zlecenia, na podstawie art. 190, organizowania rodzinnego domu dziecka. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 61a ust. 1, z rodziną zastępczą zawodową, w której wychowuje się co najmniej 6 dzieci, spełniającą warunki do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz posiadającą co najmniej 3-letnie doświadczenie jako rodzina zastępcza zawodowa, starosta lub podmiot, któremu powiat zlecił, na podstawie art. 190, organizowanie rodzinnego domu dziecka, zawiera, na wniosek tej rodziny, umowę o prowadzenie rodzinnego domu dziecka. Natomiast art. 61a ust. 2 stanowi, że z rodziną zastępczą niezawodową lub zawodową spełniającą warunki do prowadzenia rodzinnego domu dziecka starosta lub podmiot, któremu powiat zlecił, na podstawie art. 190, organizowanie rodzinnego domu dziecka, może zawrzeć, na wniosek tej rodziny, umowę o prowadzenie rodzinnego domu dziecka.

W odpowiedzi na zgłaszane postulaty jak najszerzego dostępu do sprawowania funkcji koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej i członka zespołu inspektorów upoważnionego do prowadzenia czynności kontrolnych, wprowadzono zmiany w zakresie kwalifikacji niezbędnych do sprawowania tych funkcji.

W aktualnym stanie prawnym koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej może być osoba, która posiada:

- 1) wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, socjologia, praca socjalna, nauki o rodzinie lub
- 2) wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku, uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki, nauk o rodzinie, resocjalizacji lub kursem kwalifikacyjnym z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej oraz co najmniej roczne doświadczenie w pracy z dzieckiem i rodziną lub co najmniej roczne doświadczenie jako rodzina zastępcza lub prowadzący rodzinny dom dziecka.

Projekt ustawy zastępuje wyżej wymienione wymogi warunkiem posiadania co najmniej wykształcenia wyższego i wymogiem rękojmi należytej realizacji zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Natomiast członkiem zespołu inspektorów upoważnionym do prowadzenia czynności kontrolnych, w świetle obowiązujących przepisów, może być osoba, która posiada:

- 1) tytuł zawodowy magistra na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, psychologia, nauki o rodzinie lub na innym kierunku, którego program obejmuje resocjalizację, pracę socjalną, pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą;
- 2) co najmniej trzyletni staż pracy w zawodzie pedagoga lub psychologa albo w zakresie resocjalizacji lub co najmniej trzyletni staż pracy z dziećmi lub rodziną w jednostkach organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Podobnie jak w przypadku koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, w projekcie ustawy zastąpiono wyżej wymienione wymogi warunkiem posiadania co najmniej wykształcenia wyższego i wymogiem rękojmi należytej realizacji zadań członka zespołu inspektorów.

Ważną zmianą, w zakresie środków finansowych wypłacanych rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka, jest zmiana w zakresie dodatku wychowawczego. Obecnie dodatek ten jest wypłacany w wysokości świadczenia wychowawczego (500 zł). Projekt wprowadza zasadę, że dodatek wychowawczy w części odpowiadającej do 80% jego wysokości wypłacany będzie rodzinie zastępczej lub prowadzącemu rodzinny dom dziecka. Pozostała jego część, w wysokości co najmniej 20%, gromadzona będzie przez starostę dla dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, na wyodrębnionym rachunku bankowym.

Na wniosek rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka część dodatku gromadzonego dla dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, może być wyższa, niż 20%, odpowiednio z jednoczesnym obniżeniem części wypłacanej rodzinie zastępczej lub prowadzącemu rodzinny dom dziecka. Środki zgromadzone na wyodrębnionym rachunku bankowym dla dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej wypłaca się wraz z odsetkami bankowymi:

- 1) dziecku opuszczającemu pieczę zastępczą, lub jego przedstawicielowi ustawowemu;
- 2) osobie usamodzielnianej.

Środki gromadzone dla dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej na wyodrębnionym rachunku bankowym wypłaca się na podstawie decyzji wydanej przez starostę na wniosek osoby, o której mowa w ust. 1e.

W przypadku, o którym mowa w ust. 1e pkt 1 środki gromadzone dla dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej na wyodrębnionym rachunku bankowym, o których mowa w ust. 1c, wypłaca się po upływie roku od dnia opuszczenia pieczy zastępczej, gdy dziecko to nie zostało ponownie umieszczone w pieczy zastępczej.

W przypadku zmiany miejsca zamieszkania rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka, a także zmiany miejsca lub formy sprawowania pieczy zastępczej nad dzieckiem, środki gromadzone dla dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej na wyodrębnionym rachunku bankowym przekazywane są do starosty właściwego odpowiednio ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej, prowadzącego rodzinny dom dziecka lub miejsca pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Projekt ustawy wprowadza również zmiany w zakresie pomocy dla rodzin zastępczych związanej z lokalem mieszkalnym lub domem jednorodzinny, w którym mieszka rodzina zastępcza. Otóż w art. 83 ust. 2 ustawy, określającym wysokość środków finansowych na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego, uwzględniono również koszty bieżącej konserwacji. Natomiast w art. 83 ust. 4 ustawy umożliwiono przyznanie rodzinie zastępczej zawodowej, raz do roku, poza świadczeniem na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem remontu lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego również świadczenia na pokrycie modernizacji lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego. Dotychczasowe brzmienie tego przepisu uwzględniało wyłącznie koszty związane z przeprowadzeniem remontu. Praktyka powiatów w zakresie rozumienia tego pojęcia jest różna. W związku z tym, mając na uwadze definicję remontu wynikającą z przepisów prawa budowlanego, uzupełniono wymienione wyżej przepisy, co pozwoli na wprowadzenie jednolitej praktyki w przyznawaniu rodzinom zastępczym środków uwzględniających zwrot kosztów związanych z przeprowadzeniem prac konserwacyjnych np. malowaniem oraz ulepszeniem dotychczasowego lokalu lub domu. Ponadto w art. 83 ust. 4 zrezygnowano z warunku niezbędności w przypadku przeprowadzanego remontu, co pozwoli na szerszy dostęp do tego typu pomocy.

Odpowiednie zmiany wprowadzono również w zakresie art. 84 dotyczącego środków finansowych na prowadzenie rodzinnego domu dziecka. Konsekwencją zmian wprowadzonych w art. 83 ust. 2 i 4 oraz art. 84 są zmiany w przepisach określających istotne elementy odpowiednio umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej i umowy o prowadzenie rodzinnego domu dziecka: art. 54 ust. 3 pkt 12a i art. 64 ust. 2 pkt 11 i 14 ustawy.

W art. 85 ustawy wprowadza się zmiany, z których wynika, że wynagrodzenie przysługujące rodzinie zastępczej zawodowej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka, nie może być niższe niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w ustawie

z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2017 r. poz. 847).

W przypadku, gdy rodzina zastępcza zawodowa będzie pełnić funkcję pogotowia rodzinnego otrzyma miesięcznie wynagrodzenie nie niższe niż 124% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. Obecnie, zgodnie z art. 85 ust. 1 i 2 ustawy, rodzinie zastępczej zawodowej oraz prowadzącemu rodzinny dom dziecka przysługuje wynagrodzenie nie niższe niż kwota 2000 zł miesięcznie, a rodzinie zastępczej zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego – nie niższe niż kwota 2600 zł miesięcznie.

Projekt przewiduje zmianę terminu „świadczenie”, przysługującego rodzinie pomocowej z tytułu pełnionej przez nią funkcji, na „wynagrodzenie”. Dotychczasowa terminologia w tym zakresie budziła wątpliwości. Skoro podstawą wypłaty środków finansowych przysługujących rodzinie pomocowej jest umowa cywilnoprawna zawierana pomiędzy rodziną pomocową i starostą, określająca zadania tej rodziny, to należy uznać, że z tytułu pełnionej funkcji rodzina pomocowa powinna otrzymywać wynagrodzenie, a nie świadczenie, które na gruncie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej powinno się odróżnić od świadczeń przysługujących z tytułu pobytu dzieci w pieczy zastępczej. W związku z tym projekt ustawy wprowadza zmiany w zakresie art. 85 ust. 7 i 8 oraz art. 75 ust. 2 pkt 6 i ust. 4 ustawy.

W art. 88 ust. 1 wprowadzono obowiązek informowania rodziny zastępczej, rodziny pomocowej i prowadzącego rodzinny dom dziecka o przysługujących im świadczeniach. Obowiązek ten nałożono na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Jest on obowiązany pouczyć rodzinę zastępczą i osobę prowadzącą rodzinny dom dziecka o przysługujących jej świadczeniach niezwłocznie po uzyskaniu informacji o tym, że posiadają oni odpowiednio status rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka.

Zmiana ma zapobiegać sytuacjom, gdy rodziny zastępcze lub prowadzący rodzinny dom dziecka nie mają wiedzy na temat przysługujących im świadczeń, w szczególności świadczeń o charakterze fakultatywnym.

Obecnie zgodnie z art. 95 ust. 2 ustawy, umieszczenie dziecka poniżej 10. roku życia w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce opiekuńczo-wychowawczej umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych

wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa. Zakaz ten jest łamany w wielu powiatach.

Propozycja zmierza do wyeliminowania przypadków umieszczania dziecka poniżej 10. roku życia w pieczy instytucjonalnej. Umieszczenie dziecka poniżej 10. roku życia w placówce opiekuńczo-wychowawczej byłoby możliwe tylko w przypadku, gdy w danej placówce opiekuńczo-wychowawczej umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka. Dla licznych rodzeństwa są przeznaczone rodzinne domy dziecka. W przypadku rodzeństwa, gdy w placówce opiekuńczo-wychowawczej od dłuższego czasu przebywają już dzieci starsze, których przeniesienie z placówki do innej formy pieczy zastępczej godzi w ich dobro, dzieci te pozostawałyby w dotychczasowej placówce, a ich młodsze rodzeństwo byłoby umieszczane w rodzinnych formach pieczy zastępczej.

Ze zmienianego art. 95 ust. 3 ustawy wynika, że w placówce opiekuńczo-wychowawczej można umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 14 dzieci, w tym osób, o których mowa w art. 37 ust. 2 ustawy oraz ich dzieci, o których mowa w art. 37b ustawy, z zastrzeżeniem ust. 3a. Zmiana jest konsekwencją rozwiązania wprowadzonego w art. 37b ustawy, umożliwiającego przebywanie w placówce opiekuńczo-wychowawczej wspólnie z pełnoletnim wychowankiem - jego dziecka.

W art. 95 ustawy dodaje się ust. 3b, który przewiduje formę decyzji administracyjnej dla zezwolenia wojewody na przyjęcie kolejnego dziecka ponad limit przewidziany w ustawie w przypadku, o którym mowa w art. 95 ust. 3a ustawy. Zezwolenie jest wydawane na wniosek placówki opiekuńczo-wychowawczej. Decyzje te wydawane w pierwszej instancji są ostateczne. Obecnie ta kwestia nie jest uregulowana w ustawie. Podobne rozwiązanie projekt ustawy przewiduje w zakresie zezwolenia na prowadzenie placówki instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Projekt ustawy eliminuje z systemu pieczy zastępczej w Polsce placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego. Warunki funkcjonowania tych placówek, system sprawowanej opieki oraz wiek i liczba dzieci przebywających w nich upodabniają bowiem ten rodzaj placówek do rodzinnych domów dziecka, czyli rodzinnych form pieczy zastępczej. Obecnie działające placówki opiekuńczo-wychowawcze będą funkcjonowały na dotychczasowych zasadach. Konsekwencją tego rozwiązania są zmiany w art. 93, 95, 97, 98, 99, 101 ust. 1, 102, 135, 139a ustawy oraz uchylenie art. 114-121 i art. 139 ustawy.

W dodanych przepisach art. 106 ust. 6a-6b ustawy wprowadzono zasadę, że wojewoda może wydać zezwolenie na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej, uwzględniając wytyczne wydawane przez ministra właściwego do spraw rodziny, dotyczące tworzenia instytucjonalnej pieczy zastępczej. Wytyczne te, jak wynika ze zmienionego art. 187 ustawy, będą opracowywane we współpracy z wojewodami.

Za przyjęciem takiego rozwiązania przemawia zbyt wolne tempo procesu deinstytucjonalizacji. Liczba placówek rośnie z roku na rok, chociaż proces ten powinien już w chwili obecnej zostać zatrzymany (6 lat funkcjonowania ustawy). Wzrost liczby placówek w pierwszych latach po wejściu w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej można było tłumaczyć koniecznością zmniejszenia liczby dzieci umieszczonych w dotychczasowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Powstawanie nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych, w chwili obecnej, trudno już nazywać procesem przejściowym. Nie jest to pożądanym kierunkiem zmian w obszarze pieczy zastępczej, bowiem powiaty nie inwestują w rozwój rodzinnej pieczy zastępczej. Niejednokrotnie, z uwagi na wiele czynników, wśród nich także lokalny rynek pracy i jego uwarunkowania, wygodniej starostom utworzyć nową placówkę opiekuńczo-wychowawczą. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych na dzień 31 grudnia 2016 r. wyniosła 1 098 i była o 52 placówki wyższa niż na koniec 2015 r.

Projekt ustawy w art. 106 wprowadza także zasadę, że zmiana siedziby placówki opiekuńczo-wychowawczej oraz zmiana jej formy wymaga zmiany decyzji zezwalającej na prowadzenie placówki. Obecnie przepisy ustawy nie regulują tych kwestii.

W art. 106 ustawy dodano również przepis, z którego wynika, że zmiany w regulaminie organizacyjnym lub w statucie placówki opiekuńczo-wychowawczej wymagają zgody wojewody wydanej w formie decyzji administracyjnej. Rozwiązanie to ma na celu kontrolę przez wojewodę postanowień aktów odnoszących się do funkcjonowania placówki.

Kolejną zmianą w art. 106 ustawy wprowadzono, jako nową przesłankę cofnięcia zezwolenia na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej, rozwiązanie umowy, na podstawie której powiat zlecił określonej podmiotowi realizację zadania polegającego na prowadzeniu placówki. Obecnie brak jest w ustawie takiej przesłanki. Placówki niepubliczne działają na podstawie zlecenia realizacji zadania, o którym mowa w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W przypadku rozwiązania umowy

w przedmiocie realizacji zadania polegającego na prowadzeniu placówki opiekuńczo-wychowawczej, brak jest podstaw prawnych do funkcjonowania placówki.

Projekt ustawy, w art. 106 zakłada również cofnięcie zezwolenia na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej w szczególnie uzasadnionych przypadkach, jeżeli dobro dzieci umieszczonych w placówce jest zagrożone. Obecnie, zgodnie z art. 106 ust. 9 ustawy, jeżeli podmiot, któremu wydano zezwolenie na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej przestał spełniać warunki określone w ustawie i standardy usług, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 127 ustawy, wojewoda wyznacza dodatkowy termin na spełnienie tych warunków lub standardów. Po bezskutecznym upływie dodatkowego terminu wojewoda cofa zezwolenie na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej. Występujące w praktyce przypadki zagrożenia dobra dziecka umieszczonego w placówce uzasadniają wprowadzenie szczególnej regulacji umożliwiającej szybkie cofnięcie zezwolenia na funkcjonowanie placówki. W związku z tym wprowadzono zasadę, że wojewoda wydając decyzję o cofnięciu zezwolenia na prowadzenie placówki w tego typu sytuacjach nie przeprowadza procedury, o której mowa w art. 106 ust. 9 i 10, a decyzji o cofnięciu zezwolenia nadaje rygor natychmiastowej wykonalności.

W decyzji cofającej zezwolenie wojewoda, biorąc pod uwagę możliwości powiatu oraz potrzeby dzieci umieszczonych w likwidowanych placówkach opiekuńczo-wychowawczych, wyznacza staroście termin na zapewnienie dzieciom umieszczonym w tych placówkach właściwej pieczy zastępczej.

Wprowadzono rozwiązanie polegające na tym, że w przypadku wydania przez wojewodę decyzji o cofnięciu zezwolenia, o którym mowa w art. 106 ust. 10 i 10a ustawy, lub decyzji wyrażającej zgodę na likwidację placówki opiekuńczo-wychowawczej, o której mowa w art. 107 ust. 1 ustawy, wojewoda:

- 1) do czasu zapewnienia dzieciom umieszczonym w tej placówce opiekuńczo-wychowawczej opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej albo w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej – dokonuje w wykazie placówek opiekuńczo-wychowawczych, funkcjonującym w ramach rejestru centralnego prowadzonego przez ministra do spraw rodziny, adnotacji, że placówka opiekuńczo-wychowawcza jest w stanie likwidacji;
- 2) w przypadku zapewnienia dzieciom umieszczonym w tej placówce opiekuńczo-wychowawczej opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej albo w innej placówce opiekuńczo-wychowawczej – wykreśla placówkę opiekuńczo-wychowawczą z wyżej wymienionego wykazu.

Dla zezwolenia lub odmowy wydania zezwolenia na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej, cofnięcia zezwolenia, zmiany decyzji w zakresie siedziby i formy placówki, zatwierdzenia zmiany statutu placówki oraz zgody lub odmowy wydania zgody na likwidację placówki ustawodawca przewidział formę decyzji administracyjnej. Decyzje te wydawane w pierwszej instancji są ostateczne. Nowością jest również wprowadzenie zasady, że decyzje w wymienionym wyżej zakresie wydawane są z uwzględnieniem wytycznych wydawanych przez ministra właściwego do spraw rodziny. Wytyczne te będą opracowywane we współpracy z wojewodami.

W art. 109 ust. 3 wprowadzono zmianę polegającą na konieczności uwzględniania przez wojewodę wytycznych wydanych przez ministra właściwego ds. rodziny na umieszczenie większej liczby dzieci, nie więcej jednak niż 45, w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej. Obecnie wojewoda, uwzględniając specyfikę i zadania regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, może samodzielnie zezwolić, na umieszczenie większej liczby dzieci, nie więcej jednak niż 45. Proponowane rozwiązanie ma zapobiegać zbyt częstym przypadkom umieszczania dużej liczby dzieci w tego typu placówce.

W zmienionym art. 111 ustawy odstąpiono od zasady pobytu dziecka w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia, w przypadkach, gdy do sądu rodzinnego złożony został wniosek o przysposobienie dziecka.

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych (dalej: IOP) należy do zadań własnych samorządu województwa. W IOP umieszcza się dzieci, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W tym samym czasie, w IOP można umieścić nie więcej niż 20 dzieci, natomiast pobyt dziecka nie może trwać dłużej niż do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia. IOP zapewniają specjalistyczną opiekę medyczną i rehabilitację dzieciom tam umieszczonym. Przedłużające się postępowanie w sprawie uregulowania sytuacji prawnej dziecka spowodowane np. wnioskiem rodzica biologicznego o przywrócenie władzy rodzicielskiej, często koliduje z terminem pobytu dziecka w IOP. Przenoszenie dziecka do innego środowiska, a następnie zmiana nowego środowiska na rodzinę adopcyjną, wpływa

niekorzystnie na prawidłowy rozwój psychoruchowy i poznawczy dziecka. Ograniczenie zmian do minimum leży w jak najlepiej pojętym interesie dziecka.

Ponadto, w odniesieniu do limitu liczby dzieci umieszczonych w tym samym czasie w IOP, proponuje się zastosowanie zasady umożliwiającej umieszczenie następnego dziecka, przekraczając limit 20 osób, jedynie wtedy, gdy wobec dziecka wcześniej już umieszczonego w IOP został złożony wniosek o przysposobienie, a dziecko to przebywa pod opieką kandydatów o jego przysposobienia w ramach preadopcji (osobista styczność orzekana przez sąd). Umożliwi to uwolnienie blokowanych miejsc, które mogłyby zostać przeznaczone dla dzieci wymagających specjalistycznej opieki.

Dodany przepis art. 128 ust. 2 ustawy wyłącza stosowanie przepisów regulujących ocenę sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, w przypadku, gdy w dotychczasowej rodzinie zastępczej lub dotychczasowym rodzinnym domu dziecka przebywa wyłącznie osoba pełnoletnia, o której mowa w art. 37 ust. 2 ustawy lub wyłącznie osoba pełnoletnia, o której mowa w art. 37 ust. 2 ustawy wraz z dzieckiem, o którym mowa w art. 37b ustawy. Dotychczas zagadnienie to nie było regulowane w ustawie.

Projekt ustawy realizuje postulat wzmacniania zakazu rozdzielania rodzeństwa na etapie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej. W związku z tym, w dodanym art. 139a ust. 6 i 7 ustawy, nałożono obowiązek podejmowania przez organizatora i zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka działań służących połączeniu rodzeństwa umieszczonego w pieczy zastępczej, w szczególności w rodzinnych formach pieczy zastępczej. Obowiązek monitorowania podejmowanych działań nałożono na wojewodę.

Rozwiązanie ma na celu skłonienie instytucji realizujących zadania z zakresu pieczy zastępczej do systematycznego monitorowania możliwości znalezienia wspólnego miejsca w pieczy zastępczej dla rodzeństwa, które w chwili umieszczania, np. z powodu braku wolnych miejsc, przeniesienia się rodziców do innego powiatu itp., zostały rozdzielone. Obecnie sytuacje takie trwają długie lata i mimo obowiązku sporządzania oceny sytuacji dziecka, rodzeństwa nie są łączone.

Zmiana dotycząca art. 139b ustawy polega na wprowadzeniu zasady uwzględniania stosowania przepisów Kpa w zakresie przepisów dotyczących obliczania terminów i przywrócenia terminu. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 139b ustawy, do ocen oraz

zastrzeżeń, o których mowa w rozdziale 4, przepisów ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego nie stosuje się. Słusznym wydaje się jednak stosowanie do tego typu spraw zasad dotyczących obliczania terminów i przywrócenia terminu zamieszczonych w Kodeksie postępowania administracyjnego.

Projekt ustawy wprowadza szereg zmian w zakresie procesu usamodzielniania i pomocy na usamodzielnienie dla wychowanków pieczy zastępczej.

Obecnie ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej reguluje warunki przyznawania pomocy na usamodzielnienie osób pełnoletnich opuszczających formy pieczy zastępczej. Natomiast kwestie związane z pomocą na usamodzielnienie osób pełnoletnich opuszczających dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy regulują przepisy ustawy o pomocy społecznej. Wymienione wyżej akty prawne zawierają niejednokrotnie odmienne rozwiązania regulując te same zagadnienia. Wobec czego przenosi się do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej niektóre rozwiązania z ustawy o systemie pomocy społecznej i aktów wykonawczych do niej, które dotyczą tych samych kwestii. Dotyczy to warunków uzyskiwania świadczeń (1 rok w pieczy zastępczej, bez względu na rodzaj rodziny zastępczej, którą opuszcza osoba usamodzielniana), zakresu pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, treści indywidualnego programu usamodzielnienia, zadań opiekuna usamodzielnienia, zawieszenia pomocy na kontynuowanie nauki.

W związku z ujednoczeniem okresu przebywania w pieczy zastępczej, stanowiącego warunek uzyskania pomocy na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie oraz na zagospodarowanie, zmianie ulega wysokość pomocy na usamodzielnienie w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną. Dotychczasowe przepisy przewidywały dla takich osób pomoc na usamodzielnienie tylko w jednej wysokości – kwota nie niższa niż 3300 zł, jeżeli osoba usamodzielniana przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej 3 lat. Po zmianach pomoc na usamodzielnienie będzie zróżnicowana wyłącznie w zależności od okresu przebywania w pieczy zastępczej, bez względu na jej formę. W związku z tym wysokość omawianej pomocy w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną będzie wynosiła:

- 1) nie mniej niż 6600 zł – jeżeli osoba usamodzielniana przebywała w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat;
- 2) nie mniej niż 3300 zł – jeżeli osoba usamodzielniana przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat;
- 3) nie mniej niż 1650 zł – jeżeli osoba usamodzielniana przebywała w pieczy zastępczej przez okres poniżej 2 lat, nie krócej jednak niż przez okres roku.

Ponadto w art. 143 ustawy wskazującym powiat właściwy w zakresie pomocy dla osoby usamodzielnianej uwzględniono pomoc prawną i psychologiczną, czego dotychczas nie było. Ustawa, w obecnym brzmieniu, określa jedynie powiat, w którym należy złożyć wniosek o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie, na zagospodarowanie oraz udzielenie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych lub w uzyskaniu zatrudnienia. W projekcie ustawy przyjęto zasadę, że powiatem właściwym w zakresie pomocy prawnej i psychologicznej jest powiat ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej, jako powiat najbliższy dla osoby usamodzielnianej ze względu na odległość.

W przypadku pomocy na kontynuowanie nauki określa się do kiedy jest ona wypłacana (art. 146 ust. 3 ustawy). Pomoc tę przyznaje się na czas nauki: w szkole – do końca roku szkolnego, w którym kończy naukę, a w uczelni – do 30 września roku, w którym kończy naukę, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 25 roku życia. Ponadto w art. 146 ust. 1 ustawy do katalogu możliwych form pobierania nauki przez osobę usamodzielnianą włączono kursy i inne formy kształcenia prowadzone przez Ochotnicze Hufce Pracy.

W dodanym art. 150b ustawy uregulowano kwestię współpracy kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie z Ochotniczymi Hufcami Pracy (zwanymi dalej „OHP”), o których mowa w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w zakresie pomocy osobom usamodzielnianym w uzyskaniu zatrudnienia. W tym celu kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie zawiera umowy lub porozumienia, o których mowa w art. 13 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dotychczasowe formy pomocy udzielanej osobom usamodzielnianym w zakresie uzyskania zatrudnienia są niewystarczające. Proponuje się wykorzystanie w tym zakresie oferty OHP. Należy zauważyć, że pomoc oferowana przez OHP będzie miała szerszy wymiar niż tylko zatrudnienie. Usamodzielniający się wychowankowie będą mogli skorzystać

ze wsparcia OHP już na etapie przygotowywania się do usamodzielnienia (poradnictwo zawodowe itp.). Temu mają służyć odpowiednie zmiany w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Ważną zmianą, w zakresie pomocy dla osób usamodzielnianych, jest likwidacja kryterium dochodowego w art. 142 ustawy. Z aktualnego brzmienia powyższego przepisu wynika, że pomoc na usamodzielnienie oraz pomoc na zagospodarowanie jest przyznawana osobie usamodzielnianej, której dochód miesięczny nie przekracza kwoty 1200 zł. Wskazanie wyżej wymienionego limitu zniechęca osoby usamodzielniane, którym zwykle proponuje się minimalne wynagrodzenie za pracę, do podejmowania zatrudnienia.

Nowością jest również możliwość przyznania pomocy na usamodzielnienie i pomocy na zagospodarowanie osobie, o której mowa w art. 37 ust. 2 ustawy, przed opuszczeniem przez nią rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawczej lub regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej. Decyzję o przyznaniu pomocy będzie wydawał starosta, po zasięgnięciu opinii opiekuna usamodzielnienia, w szczególnie uzasadnionych przypadkach na pokrycie wydatków związanych z usamodzielnianiem lub zagospodarowaniem.

Projekt ustawy wprowadza szereg zmian do zagadnień dotyczących procedury adopcyjnej.

Ważną zmianą w tym obszarze jest wprowadzony w art. 154 ust. 1a ustawy przepis nadający ministrowi właściwemu do spraw rodziny kompetencje do prowadzenia procedur związanych z kwalifikacją dziecka do przysposobienia międzynarodowego.

Aktualnie jest to zadanie ośrodka adopcyjnego prowadzącego centralny bank danych, który dokonując kwalifikacji dziecka do przysposobienia międzynarodowego może zasięgać opinii ministra właściwego do spraw rodziny.

Przedmiotowa zmiana wynika z podjętej przez Rząd RP w 2017 r. decyzji o ograniczeniu adopcji z przemieszczeniem poza granice kraju i ma na celu zwiększenie wpływu ministra właściwego do spraw rodziny na to, które dzieci uzyskają kwalifikację do przysposobienia międzynarodowego, a tym samym będą mogły zostać przysposobione przez osoby mające miejsce zwykłego pobytu poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

Projekt ustawy wprowadza zmianę z zakresie organizacji ośrodków adopcyjnych, zwiększając także, w tym zakresie, rolę ministra właściwego do spraw rodziny.

Zgodnie bowiem z art. 154 z ust. 2a ustawy minister właściwy do spraw rodziny może wystąpić do samorządu województwa o utworzenie ośrodka adopcyjnego, zlecenie realizacji zadania, o którym mowa w ust. 2 tego artykułu lub likwidację ośrodka, czy też rozwiązanie umowy na podstawie której marszałek zlecił realizację zadania. Samorząd województwa jest wówczas takim wystąpieniem związany.

Dodatkowo zgodnie z ust. 3a, utworzenie ośrodka adopcyjnego lub zlecenie realizacji zadania, o którym mowa w ust. 2 tego artykułu, przez marszałka województwa, będzie wymagało zgody ministra właściwego do spraw rodziny. Zgody ministra właściwego do spraw rodziny będzie także wymagało zlikwidowanie przez marszałka województwa ośrodka adopcyjnego działającego na mocy art. 190 ust. 1 ustawy, w sytuacji, gdy ten będzie realizował zadania w sposób nieprawidłowy lub w niewystarczającym stopniu.

Istotną zmianą w zakresie organizacji ośrodków adopcyjnych jest wprowadzenie w art. 154 ust. 3 ustawy zasady, że zlecenie realizacji zadania, o którym mowa w ust. 2 tego artykułu, będzie następowało na czas nieokreślony. W aktualnym brzmieniu przepisu marszałek województwa zleca prowadzenie ośrodka adopcyjnego na okres co najmniej 5 lat. Proponowana zmiana ma na celu zagwarantowanie ciągłości prowadzonych procedur adopcyjnych przez ośrodki adopcyjne i zapewnienie ich stabilnej struktury na terenie całego kraju.

Projekt wprowadza do ustawy art. 156a ustawy. Przepis ten w przypadku, gdy przez przysposobienie przysposabiany ma zmienić dotychczasowe miejsce zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie, nakłada na ośrodek adopcyjny uczestniczący w nadzorze nad przebiegiem osobistej styczności, obowiązek sporządzenia sprawozdania z przebiegu osobistej styczności. W sprawach, gdy miejscem zamieszkania kandydata do przysposobienia dziecka jest państwo strona Konwencji z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, ośrodek adopcyjny przekazuje sprawozdanie organowi centralnemu, o którym mowa w art. 187 ust. 1 pkt 9 ustawy. Uprawnienie organu centralnego do zapoznania się z treścią sprawozdania ma na celu dostarczenie organowi informacji na temat przebiegu okresu osobistej styczności, a także uzyskania z kolejnego źródła informacji, czy kandydaci są odpowiedni i właściwi do przysposobienia danego dziecka. Rozwiązanie to, razem z uprawnieniem organu centralnego do monitorowania przebiegu osobistej styczności (art. 120¹ §3a ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy), wprowadza dodatkowe zabezpieczenie dobra dziecka w przypadku adopcji zagranicznych. W sytuacji,

kiedy, po analizie sprawozdania z przebiegu osobistej styczności okazałoby się, że kandydat do przysposobienia dziecka nie zapewni mu odpowiedniej opieki i wychowania organ centralny będzie miał możliwość nie wydania zgody, o której mowa w art. 17 Konwencji z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego lub do jej anulowania, o czym mowa w proponowanym brzmieniu art. 164 ust. 20 pkt 3 i 20a ustawy.

W art. 161 ust. 2 ustawy, dodano ministra właściwego do spraw rodziny jako upoważnionego do przetwarzania danych kandydatów do przysposobienia dziecka. W ustępie tym dodano także do pkt 3 miejsce pobytu kandydatów do przysposobienia dziecka. Takie rozwiązanie ma na celu nadanie uprawnienia do przetwarzania tej informacji, która ma za zadanie umożliwienie właściwym podmiotom zastosowanie odpowiednio procedury przysposobienia krajowego lub przysposobienia międzynarodowego. W przepisie tym, w ust. 2, dodano także uprawnienie do przetwarzania informacji o dacie urodzenia kandydatów do przysposobienia dziecka, stanie cywilnym kandydatów do przysposobienia dziecka, w tym informacji o wcześniejszych związkach małżeńskich, pozbawieniu, zawieszeniu lub ograniczeniu władzy rodzicielskiej.

W przepisie tym dodano także uprawnienie do przetwarzania danych o stanie zdrowia kandydatów do przysposobienia dziecka, niezbędnych do stwierdzenia, że kandydat może sprawować właściwą opiekę nad dzieckiem, wynikających nie tylko z zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia wystawionego przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, ale też lekarza psychiatrę. Ponadto wprowadzono uprawnienie do przetwarzania informacji o figurowaniu lub niefigurowaniu w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym oraz informacji o dzieciach pozostających na utrzymaniu kandydatów do przysposobienia dziecka, w tym pod władzą rodzicielską oraz wizerunku kandydatów do przysposobienia. Rozszerzenie katalogu przetwarzanych informacji ma za zadanie umożliwienie podmiotom uczestniczącym w procedurach adopcyjnych, działanie w oparciu o jak najszersze informacje na temat kandydatów do przysposobienia dziecka. Informacje te, są szczególnie istotne, przy dobieraniu przez ośrodki adopcyjne kandydatów, już jako kandydatów do poszczególnych dzieci.

W art. 161 ust. 3 ustawy, rozszerzono katalog przetwarzanych informacji dotyczących dzieci zgłoszonych do przysposobienia o rozwój dziecka, co jest pojęciem szerszym niż dotychczasowe pojęcie rozwoju psychofizycznego dziecka, a także wprowadzono możliwość

przetwarzania zdjęć dzieci. Przepis ten wzmocnił także uprawnienie podmiotów do przetwarzania danych dotyczących sytuacji prawnej dziecka, wprowadzając wprost uprawnienie do przetwarzania danych wynikających z orzeczenia o ustanowieniu opiekuna prawnego oraz danych wynikających z postanowienia potwierdzającego uregulowanie sytuacji prawnej dziecka.

W art. 163 ustawy przyznano ministrowi właściwemu do spraw rodziny uprawnienie do prowadzenia centralnego banku danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie. Jak to wynika z proponowanego brzmienia art. 163a ustawy, w takim przypadku odpowiednie zastosowanie znajdzie przepis art. 161 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy, dotyczący uprawnienia tego organu do prowadzenia dokumentacji dzieci zakwalifikowanych do przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie. W ślad za tą zmianą rozszerzeniu uległ katalog zadań ministra właściwego do spraw rodziny określony w art. 187 ust. 1. Minister właściwy do spraw rodziny będzie miał możliwość wyznaczenia ośrodka adopcyjnego do prowadzenia tego banku. Zmiana ta koreluje ze zmianą proponowaną do art. 154 ust. 1a ustawy.

Przekazanie zadania prowadzenia centralnego banku danych ministrowi właściwemu do spraw rodziny w praktyce daje szansę na centralne, szczelne monitorowanie przebiegu procesu adopcyjnego w zakresie adopcji krajowej i zagranicznej. Wdrożenie tych propozycji będzie wiązało się z potrzebą zwiększenia nakładów finansowych przekazywanych w ramach dotacji ministrowi właściwemu do spraw rodziny. Zadania te wiążą się bowiem z koniecznością zatrudnienia dodatkowych specjalistów w resorcie. Zadaniem tych osób będzie analizowanie sytuacji dzieci zgłoszonych do Centralnego Banku Danych w celu oceny zasadności kwalifikacji ich do przysposobienia związanego ze zmianą miejsca zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej, na miejsce zamieszkania w innym państwie. Wykonanie tych zadań wiązać się będzie z potrzebą oceny sytuacji dziecka w miejscu jego pobytu. Pozwoli to na sporządzenie przez pracowników organu centralnego dodatkowej informacji o aktualnej sytuacji dziecka. W obecnym stanie prawnym proces kwalifikacji dziecka do adopcji zagranicznej odbywa się w głównej mierze na podstawie oceny zgromadzonej w sprawie dokumentacji. Zdaniem projektodawcy prawidłowe przeprowadzenie tej oceny ma strategiczne znaczenie z punktu widzenia realizacji polityki Rządu w zakresie ograniczenia liczby adopcji zagranicznych, przy jednoczesnej konieczności zapewnienia przez państwo realizacji nadrzędnej zasady „dobra dziecka”. Propozycja ta ponadto przyczyni

się do oceny sytuacji dziecka przez organ centralny na etapie wcześniejszym niż to jest czynione obecnie, zatem prowadzić będzie, w znacznym stopniu, do wyeliminowania sytuacji, w których dzieciom czynione były przedwczesne nadzieje na adopcję zagraniczną.

W wyniku nowelizacji nowe brzmienie otrzymuje art. 164 ustawy. Przepis ten wprowadza, w sytuacji niezakwalifikowania dziecka do przysposobienia krajowego, obowiązek poinformowania o tym fakcie podmiotu, który dokonał zgłoszenia tego dziecka do ośrodka adopcyjnego. Przepis ten wprowadza także obowiązek dokonania ponownej kwalifikacji dziecka w sytuacji, gdy nastąpiła zmiana jego sytuacji życiowej. Zmiany te mają na celu uporządkowanie działań podejmowanych wobec osoby dziecka przez różne podmioty, a także umożliwienie ośrodkowi adopcyjnemu odpowiednio szybkie reagowanie na sytuacje, kiedy w życiu dziecka następuje znacząca zmian.

Nowością jest przepis art. 164 ust. 10a ustawy nakładający na ośrodek adopcyjny odpowiedzialny za kwalifikację dziecka do przysposobienia krajowego obowiązek aktualizacji dokumentacji kwalifikacyjnej dziecka. Terminy dokonywania tych aktualizacji są zbieżne z terminami obowiązującymi przy ocenie sytuacji dziecka przebywającego w pieczy zastępczej, tj. nie rzadziej niż co 3 miesiące w przypadku dzieci w wieku poniżej 3. roku życia, a w przypadku dzieci w wieku powyżej 3. roku życia - nie rzadziej, niż co 6 miesięcy. Przedmiotowa zmiana ma na celu umożliwienie ośrodkom adopcyjnym pracę w oparciu o pełne i aktualne informacje o dziecku, którego sytuacja zdrowotna, czy też osobista bywa bardzo dynamiczna, co dotychczas rzadko znajdowało odzwierciedlenie w jego dokumentacji kwalifikacyjnej.

W przypadku zmian wynikających z aktualizacji dokumentacji kwalifikacyjnej, ośrodek adopcyjny odpowiedzialny za kwalifikację dziecka do przysposobienia krajowego będzie przysyłał zaktualizowaną dokumentację kwalifikacyjną do właściwego dla siebie miejscowo ośrodka adopcyjnego prowadzącego wojewódzki bank danych oraz do centralnego banku danych, następnie wojewódzki bank danych będzie przysyłał tę dokumentację do pozostałych wojewódzkich banków danych oraz ośrodków adopcyjnych działających na terenie jego województwa, tak, aby w rezultacie poszukiwania kandydatów do przysposobienia danego dziecka na terenie całego kraju odbywały się w oparciu o dokumentację, odzwierciedlającą jego bieżącą sytuację.

Art. 164 ust. 20 ustawy rozszerza katalog sytuacji, w których organ centralny, o którym mowa w art. 187 ust. 1 pkt 9 ustawy, nie wydaje zgody, o której mowa

w art. 17 Konwencji z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego.

Do dotychczasowych przesłanek mówiących o braku wydania zgody, w przypadku, gdy przysposobienie międzynarodowe nie leży w nadrzędnym interesie dziecka lub gdy postępowanie w sprawie przysposobienia dziecka zostało przeprowadzone z naruszeniem przepisów dotyczących przysposobienia dziecka, a naruszenie to ma istotny wpływ na rozstrzygnięcie w przedmiocie zgody, został dodany przypadek, gdy organ centralny może nie wydać zgody w sytuacji, gdy po dokonaniu analizy sprawozdania z przebiegu osobistej styczności kandydata do przysposobienia dziecka z dzieckiem, uzna że kandydat do przysposobienia dziecka nie zapewni dziecku odpowiedniej opieki i wychowania. Zmiana ta jest skorelowana ze zmianą wprowadzoną do przepisu 156a oraz art. 120¹ ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Należy zaznaczyć, iż okres osobistej styczności jest czasem, w którym można zaobserwować, czy pomiędzy danym dzieckiem a kandydatami możliwe jest prawidłowe nawiązanie więzi, a także czy kandydaci do przysposobienia dziecka rzeczywiście mają szansę poradzenia sobie z dzieckiem, dla którego zostali dobrani.

W ślad za tym przepisem, idzie dodany ust. 20a, który daje organowi centralnemu, o którym mowa powyżej, uprawnienie do anulowania już wydanej zgody, o której mowa w art. 17 Konwencji z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego. Organ ten będzie miał taką możliwość, w przypadku, gdy po dokonaniu analizy sprawozdania z przebiegu osobistej styczności kandydata do przysposobienia dziecka z dzieckiem, uzna, że kandydat do przysposobienia dziecka nie zapewni dziecku odpowiedniej opieki i wychowania. Jest to narzędzie, które ma na celu przerwanie procedury, nawet na tak już zawansowanym etapie, jeżeli byłyby jakiegokolwiek wątpliwości, co do tego, czy przysposobienie międzynarodowe, w tym konkretnym przypadku, leży w najlepszym interesie danego dziecka.

W ślad za zmianą pojęcia rozwoju psychofizycznego dziecka, na pojęcie rozwoju dziecka w katalogu przetwarzanych informacji, dotyczących dzieci zgłoszonych do przysposobienia w art. 161 ust. 3 ustawy, analogicznej zmiany dokonano w art. 164a w ust. 1 pkt 6 ustawy.

Dodano także przepis art. 164b ustawy, dający ośrodkowi adopcyjnemu odpowiedzialnemu za kwalifikację dziecka do przysposobienia krajowego prawo do żądania uzupełnienia lub aktualizacji opinii, o których mowa w art. 139a ust. 1 pkt 1-5 ustawy. Opinie te powinny spełniać kluczową rolę przy kwalifikowaniu dziecka do przysposobienia. Są one bowiem przygotowywane przez podmioty, które z reguły mają regularny kontakt z dzieckiem, a co za tym idzie mogą dostarczyć bardzo istotnych informacji ośrodkom adopcyjnym. Dotychczasowa praktyka pokazuje jednak, że opinie te nie zawsze są kompletne lub aktualne, a tylko w takim przypadku mogą one spełniać rolę, do której zostały powołane.

Aktualne brzmienie art. 165 ustawy mówi, o tym, że o możliwości przysposobienia dziecka, którego brat albo siostra zostali wcześniej przysposobieni, należy bezzwłocznie poinformować tę rodzinę, która przysposobiła brata albo siostrę.

Projekt ustawy w ust. 2 wprowadza zasadę, że informację, o której mowa powyżej, przekazuje, ośrodek adopcyjny kwalifikujący dziecko do przysposobienia krajowego, za pośrednictwem ośrodka adopcyjnego, który kwalifikował do przysposobienia rodzinę, która to wcześniej przysposobiła brata albo siostrę tego dziecka. Natomiast w dodanym ust. 3 mowa jest o tym, że w takim przypadku doboru rodziny przysposabiającej, właściwej ze względu na potrzeby dziecka, dokonuje ośrodek adopcyjny, który kwalifikował dziecko do przysposobienia krajowego. Rozwiązanie to ma za zadanie wprowadzenie jasnych zasad w ten szczególnie i skomplikowany rodzaj procedury.

Swoje dotychczasowe brzmienie zmienia art. 167, ustawy odnoszący się do subsydiarności przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na miejsce zamieszkania w innym państwie. Nowe brzmienie tego przepisu zostaje ujednolicone z brzmieniem art. 114² ust. 1 ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy. W nowym brzmieniu przepisu jest mowa o możliwości zakwalifikowania dziecka do przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie wówczas, gdy tylko w ten sposób można zapewnić mu odpowiednie zastępcze środowisko rodzinne. Odpowiednie zastępcze środowisko rodzinne obejmuje swoim zakresem zarówno przysposobienie krajowe, jak i rodzinne formy pieczy zastępczej. Oznacza to zatem zawężenie katalogu sytuacji, kiedy to ten rodzaj przysposobienia będzie możliwy. Ograniczenie to, tak jak dotychczas, nie będzie jednak dotyczyło sytuacji, kiedy między przysposabiającym a przysposobianym dzieckiem

istnieje stosunek pokrewieństwa lub powinowactwa albo gdy przysposabiający już przysposobił siostrę lub brata przysposobianego dziecka. Jest to związane z wymogiem zapewnienia dziecku ciągłości węzłów krwi, ciągłości jego tożsamości.

Zmiana wprowadzona do art. 170 ust 3 ustawy, polegająca na dodaniu do katalogu osób wymienionych w tym ustępie osób, które już przysposobiły brata lub siostrę małoletniego, ma na celu ujednoczenie katalogu osób należących do kategorii uprzywilejowanych, jeśli chodzi o przysposobienie związane ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, na miejsce zamieszkania w innym państwie, wymienionych w tym przepisie, z kategoriami osób wymienionych w art. 167 ustawy.

Projekt ustawy wprowadza w art. 171 ustawy obowiązek informowania przez ośrodek adopcyjny odpowiedzialny za kwalifikację do przysposobienia dziecka zgłoszonego uprzednio do wojewódzkich banków danych lub do centralnego banku danych, ośrodków adopcyjnych prowadzących te banki danych, o przysposobieniu dziecka, w terminie 7 dni od dnia otrzymania od sądu prawomocnego postanowienia orzekającego przysposobienie dziecka, a nie jak dotychczas w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu. Dotychczasowe brzmienie tego przepisu nie zawsze umożliwiało ośrodkom adopcyjnym dopełnienie tego obowiązku, bowiem, podmioty te nie zawsze otrzymywały z sądu informację o zakończeniu postępowania. Uporządkowanie w tej materii jest szczególnie istotne z punktu widzenia konieczności zapewnienia przejrzystości rejestrów dzieci, dla których należy poszukiwać rodziców. Zmiana ta jest skorelowana ze zmianą art. 588 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego.

Projekt ustawy wprowadza zasadę, że osoby, które odbyły szkolenie z zakresu przygotowania kandydatów do przysposobienia przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny, czyli przed 2012 r., będą zwolnione z obowiązku szkolenia po raz drugi. Takie uprawnienie mają osoby, które aplikują do pełnienia roli rodziców zastępczych. Proponowane rozwiązanie ma celu zwiększenie liczby adopcji w kraju. Zdarzają się bowiem osoby, które odbyły szkolenie dla rodziców adopcyjnych, ale z przyczyn losowych nie mogły kontynuować procedury adopcji, a teraz ponownie chcą być rodziną adopcyjną. W takich sytuacjach omawiana zmiana znacznie przyspieszy proces adopcji.

Nowością wprowadzoną przez projekt jest obowiązek wydawania wstępnej oceny o kandydatach do przysposobienia dziecka oraz opinii kwalifikacyjnej, gdy są one negatywne w formie pisemnej ze szczegółowym uzasadnieniem przyczyn ich negatywnego charakteru, ewentualnym wskazaniem obszarów wymagających poprawy, z jednoczesnym pouczeniem o przysługującym prawie złożenia skargi do sądu administracyjnego.

Wprowadzony projektem przepis 172a szczegółowo określa, co powinna zawierać opinii kwalifikacyjna wydawana przez ośrodek adopcyjny. Jest to katalog otwarty, co oznacza, że ośrodek adopcyjny może w niej zawrzeć także inne, istotne z jego punktu widzenia informacje. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 175 ustawy wzór opinii kwalifikacyjnej zostanie określony w drodze rozporządzenia.

Nowością jest dodanie przepisu z którego wynika, że przy realizacji zadań wynikających z ustawy gmina bierze pod uwagę wytyczne dotyczące wspierania rodziny wydawane przez ministra właściwego do spraw rodziny. Obowiązek brania pod uwagę wytycznych wydawanych przez ministra właściwego do spraw rodziny nałożono również na powiat i samorząd województwa. Rozwiązanie to ma celu wdrażanie polityki państwa przez samorządy w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, w szczególności w zakresie rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej i deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej.

Art. 182 ust. 3 ustawy uzupełniono o odesłanie do art. 194 ust. 3 ustawy. W ten sposób usunięto pojawiające się wątpliwości dotyczące możliwości udzielenia przez starostę upoważnienia kierownikowi lub innemu pracownikowi powiatowego centrum pomocy rodzinie do wydawania decyzji w przedmiocie umorzenia w całości lub w części, odroczenia terminu płatności, rozłożenia na raty lub odstąpienia od ustalenia opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

Ponadto w art. 182 ustawy dodano nowy przepis stanowiący konsekwencje zmian opisanych wcześniej. I tak w sprawach indywidualnych dotyczących wydania zezwolenia, o którym mowa w art. 19 ust. 1 ustawy decyzje wydaje wójt lub starosta.

Nowością jest również rozwiązanie wynikające z dodanego art. 182a. Wprowadzone przepisy przewidują, że starosta oraz kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie

w związku z przyznawaniem i udzielaniem świadczeń i pomocy przyznawanych na podstawie art. 82 lub art. 140 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy, tj. świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania pełnoletniego wychowanka pieczy zastępczej oraz pomocy na kontynuowanie nauki, będą mogli samodzielnie uzyskiwać drogą elektroniczną, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw rodziny, z systemu informacji oświatowej, o którym mowa w przepisach o systemie informacji oświatowej oraz z wykazu, o którym mowa w przepisach o szkolnictwie wyższym, odpowiednio:

- 1) dane identyfikacyjne dziecka, w tym imię i nazwisko, numer PESEL oraz numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość w przypadku osób, które nie posiadają numeru PESEL;
- 2) informacje o uczęszczaniu do szkół i placówek oświatowych, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2159 i 2203), okresie uczęszczania, typie lub rodzaju instytucji oraz nazwie i adresie siedziby instytucji;
- 3) informacje o dacie rozpoczęcia studiów, w tym studiów doktoranckich, dacie ukończenia studiów, w tym studiów doktoranckich, dacie skreślenia z listy studentów lub doktorantów, nazwy uczelni oraz jednostki organizacyjnej prowadzącej kształcenie.

W przypadku awarii systemów teleinformatycznych służących do wymiany informacji, o których mowa wyżej, starosta oraz kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie będą uzyskiwać te informacje w drodze pisemnej wymiany informacji. Organy prowadzące rejestry publiczne będą przekazywać te informacje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 14 dni od dnia otrzymania wniosku starosty lub kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie. W przypadku braku możliwości samodzielnego uzyskania przez starostę lub powiatowe centrum pomocy rodzinie wskazanych informacji, z przyczyn nieleżących po stronie starosty lub powiatowego centrum pomocy rodzinie, organ przyznający świadczenie lub pomoc wezwie osobę wnioskującą o świadczenie lub pomoc na podstawie art. 82 lub art. 140 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy, do dołączenia tych informacji.

W związku z wyżej wskazanym rozwiązaniem wprowadzono przepis, który stanowi, że minister właściwy do spraw rodziny pozyskuje drogą elektroniczną informacje niezbędne do przyznawania i udzielania świadczeń i pomocy udzielanych na podstawie art. 82 lub art. 140 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z systemu informacji oświatowej, o którym mowa w przepisach o systemie informacji oświatowej oraz z wykazu, o którym mowa w przepisach o szkolnictwie wyższym, w celu umożliwienia starostom i kierownikom powiatowych

centrum pomocy rodzinie przyznawania i udzielania tych świadczeń i pomocy, a także w celu monitorowania przez ministra właściwego do spraw rodziny oraz wojewodę realizacji tych świadczeń i pomocy.

Omawiane rozwiązanie niewątpliwie ułatwi i przyspieszy uzyskanie świadczenia, o którym mowa w art. 82 oraz pomocy na kontynuowanie nauki.

W związku z nowymi zadaniami wynikającymi z nowelizacji ustawy, w szczególności wynikającymi z wprowadzenia rejestru centralnego, o którym mowa w dodanym art. 38c, zmieniono przepisy regulujące zadania ministra do spraw rodziny, wojewody, powiatu i samorządu województwa.

W art. 189 ustawy zmieniono termin i częstotliwość przedłożenia Sejmowi i Senatowi informacji Rady Ministrów o realizacji ustawy w roku poprzednim, wraz z wnioskami dotyczącymi sposobu i zakresu finansowania zadań jednostek samorządu terytorialnego wynikających z ustawy. Dotychczasowy termin – do dnia 31. lipca zamieniono na termin – do dnia 30. września. Wydłużenie terminu na przedłożenie informacji Rady Ministrów o realizacji ustawy w roku poprzednim jest podyktowane długim okresem spływania do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej danych ze sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz koniecznością ich weryfikacji. Ponadto, wprowadzono obowiązek przedkładania przedmiotowej informacji co trzy lata. Dotychczas informacja ta musiała być przedkładana w każdym roku. Obecnie, po upływie sześciu lat od wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, nie ma potrzeby przygotowywania sprawozdania z jej realizacji z taką częstotliwością.

Projekt ustawy wprowadza możliwość częściowego zlecenia organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej oraz osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym działającym na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej lub pomocy społecznej, a także podmiotom dodanym w wyniku nowelizacji w art. 190 ust. 1, realizacji zadań, o których

mowa w art. 10 ust. 1, art. 18 ust. 2 i 3, art. 53a, art. 60 ust. 1, art. 76 ust. 1, art. 93 ust. 2 i 3 i art. 154 ust. 2 ustawy.

Do katalogu podmiotów wymienionych w art. 190 ust. 1, którym organy jednostek samorządu terytorialnego mogą zlecić realizację zadań dodano nowe podmioty: stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielnie socjalne, spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca o sporcie (Dz. U. z 2017 r. poz. 1463 i 1600), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału pomiędzy swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników – jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. W ten sposób przy zlecaniu realizacji zadań uwzględniono również inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Wszystkie wymienione w tym przepisie podmioty mogą bowiem prowadzić na równi z organizacjami pozarządowymi, zgodnie z art. 4 ww. ustawy, działalność w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Ponadto powyższe rozwiązanie jest zgodne z działaniami przewidzianymi w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju w zakresie włączania podmiotów ekonomii społecznej w realizację usług społecznych użyteczności publicznej, a także wzmacnia oddziaływanie Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej – Ekonomia Solidarności Społecznej, będącego jednym z dokumentów rządowych realizujących ww. Strategię.

Ponadto wprowadzono przepis, z którego wynika, że osoby biorące udział w posiedzeniach w sprawie oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, o których mowa w art. 130, osoby, z którymi oceniający rodziny zastępcze lub prowadzących rodzinny dom dziecka dokonuje konsultacji, o których mowa w art. 133 i osoby wchodzące w skład zespołu do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka, o którym mowa w art. 137, mogą przekazywać informacje uzyskane w toku czynności zawodowych jednostkom organizacyjnym wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w zakresie niezbędnym do realizacji zadań wynikających z ustawy, związanych z dokonywaniem oceny sytuacji dziecka i oceny rodziny zastępczej oraz prowadzącego rodzinny dom dziecka, o których mowa odpowiednio w art. 128 i art. 135.

To rozwiązanie ułatwi wykonywanie zadań jednostkom organizacyjnym wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, związanych z dokonywaniem oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka.

W art. 191 ust. 1 ustawy doprecyzowano, że powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi wydatki za pobyt osoby, o której mowa w art. 37 ust. 2 ustawy, w dotychczasowej rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka oraz średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie osoby, o której mowa w art. 37 ust. 2 ustawy, w dotychczasowej placówce opiekuńczo-wychowawczej albo regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej.

Ponadto, ustawa wskazuje obowiązek zawierania w ciągu 14 dni od umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej porozumień między powiatami. Porozumienia określają przede wszystkim sprawy związane z pobytem i wydatkami na utrzymanie dziecka. Przepis ten jest konsekwencją zmian w obszarze umieszczania dziecka w pieczy zastępczej, które mają ograniczyć praktyki blokowania przekształceń w obszarze pieczy zastępczej.

Projekt wprowadza zmiany w zakresie współfinansowania pieczy zastępczej przez gminę. Obecnie gmina współfinansuje pobyt dziecka w pieczy zastępczej na terenie powiatu, co powinno sprzyjać podejmowaniu działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej. Stąd gradacja wysokości współfinansowania - w pierwszym roku - 10%, w drugim 30%, w trzecim i w pozostałych 50%. Mechanizm ten niestety nie powoduje większej intensywności działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny. Liczba powrotów dzieci z pieczy zastępczej do domu rodzinnego wprawdzie wzrasta z roku na rok, ale nie jest to wzrost, który by zadowalał. W 2016 r. do domu powróciło 4 682 osoby do 18 roku życia. W 2015 r. była to liczba 4 507 dzieci. Podobną sytuację obserwuje się także w liczbie dzieci, które napłynęły do pieczy z domu rodzinnego. I tak w 2016 r. było to 11 813 dzieci, podczas gdy w 2015 r. było to 12 684 dzieci.² Zaobserwowany został wprawdzie w tym zakresie pożądany spadek, ale spadek ten nie spełnia oczekiwań w zakresie skuteczności działania narzędzi wsparcia rodziny. Efekty pracy z rodziną na terenie gminy są zatem wciąż niewystarczające.

² Informacja o realizacji w roku 2016 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, str. 17.

Projekt ustawy wprowadza zasadę, że w przypadku skierowania przez powiat dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej, powiat sam pokrywa koszty umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Gmina nie współfinansuje jego pobytu w placówce. Gmina współfinansuje koszty pobytu dziecka jedynie w rodzinnej pieczy zastępczej (1 rok – 30%), przy czym procent ten zwiększa się wraz z długością przebywania dziecka w pieczy zastępczej (2 rok- 40%, 3 rok i następne- 50%). Jeżeli dziecko powróci do rodziców biologicznych przed upływem roku od umieszczenia go w pieczy zastępczej, powiat zwraca określoną część środków przekazanych przez gminę (jednorazowo 20% wydatków poniesionych na opiekę i wychowanie dziecka do dnia jego powrotu do rodziny). Natomiast, w sytuacji, gdy dziecko nie wróci do rodziców biologicznych po upływie roku gmina zobowiązana będzie do współfinansowania kosztów ponoszonych przez powiat w wysokości jak w drugim roku, czyli 40%, a dodatkowo - jednorazowo - wpłaci na rzecz powiatu kwotę stanowiącą 10% kwoty wydatków poniesionych na dziecko w roku poprzednim.

Wyżej wskazanych rozwiązań nie będzie się stosować w przypadku dzieci pozostawionych bezpośrednio po urodzeniu lub dzieci, których tożsamość rodziców jest nieznana oraz w przypadku dzieci, których obydwój rodzice nie żyją.

Najbardziej efektywna praca z rodziną powinna mieć miejsce na etapie profilaktyki oraz w pierwszym okresie po umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. Stąd zasadne jest zachęcenie gminy do intensywnych działań i pomocy rodzinie na etapie pojawiających się w niej problemów, ale także w momencie, gdy umieszczenie dziecka w pieczy staje się koniecznością. Wydaje się zatem zasadne zaproponowanie rozwiązania, które nagrodzi gminę zwrotem części poniesionych kosztów za osiągnięte efekty pracy z rodziną, z drugiej zaś strony, zostanie nałożona na gminę „kara”, w sytuacji, gdy takich efektów w okresie roku od umieszczenia dziecka nie będzie.

W dodanym art. 192a uregulowano kwestię finansowania pobytu dziecka pełnoletniego wychowanka pieczy zastępczej przebywającego razem z nim w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka czy też placówce instytucjonalnej pieczy zastępczej na warunkach art. 37 ust. 2 ustawy. Wprowadzono zasadę, że powiat obowiązany do finansowania wydatków, o których mowa odpowiednio w art. 191 ust. 1 pkt 1 lub 2 ustawy, za pobyt osoby, o której mowa w art. 37 ust. 2 ustawy w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej albo regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, ponosi na dziecko tej osoby, o którym mowa w art. 37b ust. 1 ustawy, odpowiednio wydatki:

- 1) na opiekę i wychowanie – w przypadku pobytu dziecka, o którym mowa w art. 37b ust. 1 ustawy, w rodzinie zastępczej albo rodzinnego domu dziecka;
- 2) średnie miesięczne wydatki przeznaczone na utrzymanie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej albo regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej – w przypadku pobytu dziecka, o którym mowa w art. 37b ust. 1 ustawy, w placówce opiekuńczo-wychowawczej albo regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej.

W art. 193 ust. 1 ustawy doprecyzowano, że rodzice ponoszą miesięczną opłatę również za pobyt osoby, o której mowa w art. 37 ust. 2 ustawy, w dotychczasowej rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, dotychczasowej placówce opiekuńczo-wychowawczej albo regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej. Opłaty tej nie ponosi się za okres, w którym osoba, o której mowa w art. 37 ust. 2 ustawy, przebywa u rodziców.

Ponadto po art. 193 ustawy dodaje się art. 193a, w którym określa się zasady odpłatności za pobyt małoletniego dziecka wraz z rodzicem przebywającym w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka albo placówce instytucjonalnej pieczy zastępczej, na zasadach art. 37 ust. 2 ustawy. Rodzice dziecka odpowiadają za ponoszenie opłaty solidarnie. Istnieje możliwość umorzenia przez starostę należności w całości lub części, odroczenia terminu płatności, rozłożenia na raty lub odstąpienia od ustalenia opłaty za pobyt dziecka. W tym zakresie stosuje się odpowiednio przepis art. 194 ustawy.

Efektem nowelizacji ma być również weryfikacja zasad naliczania odsetek od opłaty z tytułu pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Zgodnie z dotychczasowym brzmieniem art. 193 ust. 7a ustawy, od opłaty z tytułu pobytu dziecka w pieczy zastępczej, naliczane są odsetki ustawowe za opóźnienie od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym decyzja ustalająca opłatę stała się ostateczna. Przepis ten nie uwzględnia sytuacji, gdy opóźnienie z tytułu tej opłaty powstaje w późniejszym okresie, po uprawomocnieniu się decyzji w przedmiocie ustalenia opłaty, np. po 5 latach od jej wydania. Wówczas naliczanie odsetek wg. powołanego przepisu nie jest możliwe. Wobec powyższego dodano przepis, z którego wynika, że w sytuacji, gdy opóźnienie z tytułu opłaty nastąpiło w okresie po uprawomocnieniu się decyzji wówczas naliczane są odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia następującego po dniu upływu terminu płatności.

Ponadto, uregulowano kwestię dziedziczenia i przedawnienia roszczeń z tytułu opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej. Przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy

zastępczej nie regulują tych kwestii. Odwoływanie się do innych aktów prawnych w omawianym zakresie powoduje rozbieżności interpretacyjne, a co się z tym wiąże nierównego traktowania osób zobowiązanych.

Kwestię dziedziczenia roszczeń w omawianym zakresie proponuje się uregulować na wzór przepisów regulujących fundusz alimentacyjny (art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów) – w przypadku śmierci rodzica, należności z tytułu opłaty za pobyt dziecka w pieczy zastępczej, obciążające tego rodzica, wygasają.

Natomiast w zakresie przedawnienia roszczeń wprowadzono zasadę, że należności z tytułu nieponoszenia opłaty, o której mowa wyżej ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat, licząc od dnia, w którym opłata za dany miesiąc stała się wymagalna. Dodatkowo wprowadzono zasady przerwania biegu przedawnienia.

Zmiana do art. 196 ust. 1 ustawy polega na wprowadzeniu obowiązku uwzględniania przy ustalaniu średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka w placówce instytucjonalnej pieczy zastępczej również osób, o których mowa w art. 37 ust. 2 ustawy i ich dzieci, o których mowa w art. 37b ustawy.

Projekt ustawy wprowadza nowe zasady finansowania ośrodków adopcyjnych. Wojewoda przekazując marszałkowi województwa środki na organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych, które marszałek województwa zobowiązany jest przekazać ośrodkom adopcyjnym, wskazuje wysokości środków, które mają być przekazane poszczególnym niepublicznym ośrodkom adopcyjnym, biorąc pod uwagę w szczególności liczbę:

- 1) pozyskanych przez dany ośrodek adopcyjny kandydatów do przysposobienia dziecka;
- 2) przeszkolonych przez dany ośrodek adopcyjny kandydatów do przysposobienia dziecka;
- 3) sporządzonych opinii kwalifikacyjnych;
- 4) dzieci, dla których dany ośrodek adopcyjny, w roku poprzednim, dokonał doboru kandydatów do przysposobienia dziecka;
- 5) złożonych do sądu, wniosków o przysposobienie dziecka dotyczących dzieci, które dany ośrodek adopcyjny zakwalifikował do przysposobienia.

Ponadto, kierując się potrzebą rozwoju placówek wspierania rodziny, wprowadzono przepis umożliwiający ministrowi właściwemu do spraw rodziny opracowanie resortowych programów rozwoju tych placówek oraz finansowego wspierania tych programów.

Opracowanie i realizacja programów odbywać się będzie we współpracy z wojewodą. Programy, o których mowa będą kierowane do gmin, podmiotów, którym gmina zleciła realizację prowadzenia placówki wsparcia dziennego i podmiotów, które uzyskały zezwolenie wójta na prowadzenie placówki.

Projekt ustawy przewiduje również zmiany w następujących aktach prawnych:

- ustawa – Kodeks postępowania cywilnego,
- ustawa – Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
- ustawa – Kodeks pracy,
- ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa,
- ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego,
- ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
- ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- ustawa o systemie informacji oświatowej,
- ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym.

Zmiany wprowadzone w ustawie - Kodeks postępowania cywilnego, zwanej dalej „Kpc”, są konsekwencją wprowadzenia rejestru centralnego prowadzonego przez ministra właściwego do spraw rodziny na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, a także zasady nierozdzielania rodzeństwa na etapie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Zgodnie z dodanym art. 579^{2a} Kpc, rozpatrując sprawę o umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka sąd bada sytuację rodzeństwa dziecka i w przypadku konieczności umieszczenia rodzeństwa dziecka w pieczy zastępczej albo w przypadku gdy rodzeństwo dziecka jest już umieszczone w pieczy zastępczej – umieszcza je w tej samej rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka, chyba że godzi to w dobro któregoś z dzieci.

Wprowadza się również przepis, z którego wynika, że rozpatrując sprawę o umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, w przypadku gdy w pieczy zastępczej umieszczona jest matka lub ojciec dziecka, sąd bada sytuację matki lub ojca dziecka i umieszcza ich w tej samej rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka, chyba że godzi to w dobro dziecka.

Projekt wprowadza art. 585³ Kpc, który stanowi, że w przypadku, gdy przez przysposobienie przysposabiany ma zmienić dotychczasowe miejsce zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie, będącym stroną Konwencji z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego sąd ma obowiązek poinformowania organu centralnego, o którym mowa w art. 187 ust. 1 pkt 9 ustawy, o sposobie i okresie osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym. Wypełnienie przez sąd tego obowiązku jest niezbędne do osiągnięcia celów przyświecających wprowadzeniu zmian do art. 156a, 164 ust. 20 i ust. 20a ustawy.

Nowością wprowadzoną przez projekt jest także przepis art. 585⁴ Kpc. Wprowadza on konieczność uzyskania przez sąd opiekuńczy informacji o pozostawaniu w mocy zgody, o której mowa w art. 17 Konwencji z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego. Zgodnie bowiem z art. 164 ust. 20a ustawy, zgoda ta może zostać anulowana w sytuacji, kiedy organ centralny, po dokonaniu analizy sprawozdania z przebiegu osobistej styczności kandydata do przysposobienia dziecka z dzieckiem, uzna, że kandydat do przysposobienia dziecka nie zapewni dziecku odpowiedniej opieki i wychowania.

Analogicznie do zmiany w art. 161 ust. 2 ustawy, w art. 586 § 5 pkt 1 Kpc, obok miejsca zamieszkania kandydata, wprowadzono miejsce jego pobytu, co ma za zadanie zwrócić uwagę odpowiednich podmiotów na konieczność dokładnego przeanalizowania sytuacji i zastosowania odpowiednio procedury przysposobienia krajowego lub przysposobienia międzynarodowego.

Wprowadzony do art. 588 § 2 Kpc jest niezbędny do realizacji obowiązku ośrodka adopcyjnego odpowiedzialnego za kwalifikację do przysposobienia dziecka zgłoszonego uprzednio do wojewódzkich banków danych lub do centralnego banku danych, na którym ciąży obowiązek poinformowania ośrodków adopcyjnych prowadzących te banki danych

o przysposobieniu dziecka. Obowiązek ten wynika z nowego brzmienia art. 171 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zmiany wprowadzone w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym umożliwiają sądowi opiekuńczemu zarządzić umieszczenie małoletniego pozbawionego opieki rodziców w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie. Wprowadzając to rozwiązanie wzorowano się na instytucji umieszczenia małoletniego w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym lub w zakładzie rehabilitacji leczniczej. Niemożliwe będzie zatem utrzymywanie sytuacji, gdy dziecko przebywa jednocześnie w dwóch instytucjach (w jednej z form pieczy zastępczej i odpowiednio w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, tak jak dotychczas, natomiast rodzic jest dwukrotnie obciążany kosztami utrzymania dziecka. Prawo i obowiązek reprezentowania małoletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym i domu pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie w sprawach opieki i wychowania, a w szczególności w dochodzeniu świadczeń przeznaczonych na zaspokojenie jego potrzeb, należą do kierującego odpowiednio młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym lub domem pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie.

Konsekwencją powyższych zmian jest wykreślenie domu pomocy społecznej i młodzieżowego ośrodka wychowawczego z listy podmiotów wymienionych w art. 87 ust. 2 i 95 ust. 3a ustawy.

Kolejna zmiana w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym zmierza do wydłużenia do 14 tygodni okresu, w którym rodzice wyrażają zgodę na przysposobienie bez wskazania przysposabiającego (tzw. przysposobienie blankietowe). Obecnie okres ten wynosi 6 tygodni i wydaje się zbyt krótki na podjęcie tak nieodwracalnej w skutkach decyzji. Wydłużenie tego okresu pozwoli na prowadzenie intensywnej pomocy rodzinie i może przyczynić się do zmiany decyzji w sprawie zgody na przysposobienie dziecka.

Projekt ustawy wprowadza istotne zmiany w art. 120¹ ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy odnoszące się do przysposobienia powodującego zmianę dotychczasowego miejsca zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie. Przepis ten wprowadza okres 2 tygodni, jako minimalny czas trwania

obligatoryjnego, w tym przypadku, okresu osobistej styczności. Wydaje się, że długość tego czasu jest optymalna, bowiem, pozwala ona na dokładną obserwację dziecka znajdującego się pod opieką kandydatów z jednej strony, a z drugiej zaś jest to czas, który z reguły nie powinien stanowić problemu, jeśli chodzi o długość okresu przebywania w Polsce kandydatów. Oczywiście sąd ma uprawnienie do wyznaczenia dłuższego okresu osobistej styczności.

Dodatkowo, przepis ten wprowadza uprawnienie organu centralnego, o którym mowa w art. 187 ust. 1 pkt 9 ustawy lub upoważnionego przez organ centralny podmiotu, do monitorowania przebiegu osobistej styczności. Jest to bardzo cenne narzędzie, które może dostarczyć organowi centralnemu informacji z bezpośredniego spotkania kandydatów do przysposobienia z dzieckiem i to, co dodatkowo cenne mogą to być informacje z różnych, niezależnych źródeł. W sytuacji, gdyby po dokonaniu analizy z przebiegu osobistej styczności kandydata do przysposobienia dziecka z dzieckiem, wynikło, że kandydat do przysposobienia dziecka nie zapewni dziecku odpowiedniej opieki i wychowania organ centralny może nie wydać zgody, o której mowa w art. 17 Konwencji z dnia 29 maja 1993 r. o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego, lub wydaną już w tym przedmiocie zgodę anulować.

Dodatkowo, tak jak dotychczas, przy wykonywaniu nadzoru nad przebiegiem styczności przysposabiającego z przysposabianym sąd opiekuńczy będzie mógł korzystać z pomocy ośrodka adopcyjnego oraz, w razie potrzeby, organu pomocniczego w sprawach opiekuńczych, z wyłączeniem jednak ośrodka adopcyjnego, upoważnionego do współpracy z organami centralnymi innych państw lub z licencjonowanymi przez rządy innych państw organizacjami lub ośrodkami adopcyjnymi, o którym mowa w art. 168 ust. 2 ustawy. Wyłączenie to ma na celu zapewnienie bezstronności w sporządzeniu sprawozdania z tego okresu.

Proponowana nowelizacja Kodeksu pracy wprowadza istotne zmiany w zakresie prawa do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego przysługującego rodzicom adopcyjnym. Aktualnie prawo to przysługuje rodzicom adopcyjnym, którzy przysposabiają dziecko w wieku do 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, nie dłużej niż do ukończenia przez nie 10. roku życia.

W Kodeksie pracy dodano przepis mówiący o tym, pracownik, który przyjął dziecko na wychowanie i wystąpił do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania

w sprawie przysposobienia dziecka ma prawo do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w wymiarze:

- 1) 10 tygodni – w przypadku dziecka w wieku powyżej 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – w wieku powyżej 10. roku życia, nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 12. roku życia,
- 2) 5 tygodni – w przypadku dziecka w wieku powyżej 12. roku życia.

Pracownikowi, który przyjął dziecko w wieku powyżej 7. roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – w wieku powyżej 10. roku życia, na wzór art. 183 § 3 Kodeksu pracy, zagwarantowano prawo do 5 tygodni urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego (np. pracownik przyjął na wychowanie dziecko w wieku 11 lat i 11 miesięcy, przysługuje mu więc urlop na warunkach urlopu macierzyńskiego w wymiarze 5 tygodni, ponieważ przyjął na wychowanie dziecko w wieku powyżej 7. roku życia).

Proponowane rozwiązanie sprzyja budowaniu więzi rodziców adopcyjnych z dzieckiem, które pojawia się w rodzinie. To budowanie więzi jest trudniejsze i wymaga więcej pracy i zaangażowania, a co się z tym wiąże - również czasu w przypadkach dzieci starszych. Wydaje się zatem w pełni uzasadnione przyznanie uprawnienia do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, także rodzicom adopcyjnym decydującym się na adopcję dzieci starszych. Być może takie ułatwienie wpłynie na decyzje o adopcji dzieci starszych.

Konsekwencją wyżej wymienionych zmian w Kodeksie pracy są zmiany wprowadzone w ustawie z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 1368).

Zmiana zaproponowana w ustawie z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1610, z późn. zm.) jest konsekwencją postulatu wprowadzenia rozwiązań ułatwiających uzyskanie pomocy mieszkaniowej przez osoby usamodzielniane z pieczy zastępczej. Polega ona na dodaniu przepisu, który przewiduje, że pierwszeństwo zawarcia umowy najmu lokalu na czas nieoznaczony i lokalu socjalnego, wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy, przysługuje osobom usamodzielnianym, o których mowa w art. 140 ustawy, które osiedliły się na terenie tej gminy.

Zmiany w ustawie o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2017 r. poz.1952, z późn. zm.) są konsekwencją dostosowania treści tej ustawy do rozwiązania umożliwiającego przebywanie wraz z pełnoletnim rodzicem w dotychczasowej formie pieczy zastępczej również jego dziecka. Podobny charakter mają zmiany w ustawie z dnia 7 września 2007 roku o osobach uprawnionych do alimentów (Dz. U. z 2018 r. poz. 554) i w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz. U. z 2017 r. poz. 1851, z późn. zm.).

Ponadto w ustawie o świadczeniach rodzinnych wprowadzono zmianę w art. 23b przez poszerzenie wykazu informacji, które ma obowiązek uzyskiwać lub weryfikować drogą elektroniczną organ właściwy ustalający prawo do świadczeń rodzinnych o informacje o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. Odpowiednie zmiany w tym zakresie wprowadzono również w ustawie o osobach uprawnionych do alimentów oraz w ustawie o pomocy państwa w wychowaniu dzieci.

W ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2016 r. poz. 157, z późn. zm.) wprowadza się zmianę w art. 15 ust. 4 - spójnik „lub” znajdujący się obecnie w tym przepisie wprowadza w błąd zarówno urzędników dokonujących czynności nadzorczych w żłobkach i klubach dziecięcych, jak również podmioty prowadzące te instytucje. W przypadku posiadania przez osoby wskazane w tym przepisie zaświadczenia o niekaralności powstaje domniemanie, że nie ma już konieczności weryfikacji ich w bazie danych Rejestru Sprawców Przepływów na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym, co jest niezgodne z intencją tego przepisu.

Zmiany dotyczące art. 28 ust. 1 polegają na dodaniu danych kontaktowych podmiotu zamierzającego prowadzić żłobek lub klub dziecięcy. Są one danymi istotnymi dla gminy przyjmującej wnioski – pozwalają bowiem na szybki kontakt w przypadku niejasności we wniosku. Taki kontakt pozwala na dużo szybsze wyjaśnienie wątpliwości, a tym samym na znacznie szybsze dokonanie wpisu do rejestru żłobków i klubów dziecięcych. Dane te potrzebne są wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, nie będą natomiast publikowane w rejestrze żłobków i klubów dziecięcych.

Ponadto, wprowadza się zmianę umożliwiającą podjęcie pracy w żłobku lub klubie dziecięcym na stanowisku opiekuna przez osobę, która, przez łączny okres co najmniej 3 lat, była zatrudniona na stanowisku wychowawcy lub opiekuna dziecięcego w placówce

opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym i odbyła 80-godzinne szkolenie w celu uaktualnienia i uzupełnienia wiedzy oraz umiejętności.

Omawiana zmiana stanowi wyraz realizacji postulatu ujednoczenia wymogu kwalifikacji dla kadry zajmującej się opieką zatrudnionej w żłobkach oraz w placówkach wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Ujednoczenie wymogów kwalifikacyjnych ułatwi przepływ pracowników zajmujących opieką w różnych systemach i tym samym ułatwi im znalezienie nowego zatrudnienia.

Jednocześnie, wykaz dziennych opiekunów oraz podmiotów ich zatrudniających nie zawiera dokładnego adresu prowadzenia opieki przez dziennego opiekuna – nie zawiera bowiem numeru budynku oraz lokalu. Dane te przekazywane są rodzicom powierzającym dzieci opiece dziennego opiekuna, jednak dla pozostałych osób dokładny adres nie jest widoczny, z uwagi na okoliczność, że może to być adres zamieszkania dziennego opiekuna. Dokładne dane adresowe są natomiast niezbędne wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta w celu dokonywania czynności nadzorczych, o których mowa w art. 54-57 ustawy.

Wprowadza się także zmianę brzmienia art. 45 – konieczność dokonania wyboru dziennego opiekuna w drodze konkursu ofert, przeprowadzanego w trybie określonym w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie często stanowi przeszkodę dla jednostek samorządu terytorialnego przy tworzeniu tych instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, ponieważ taki tryb wyboru pracownika jest bardziej skomplikowany i czasochłonny niż zwykły nabór na pracownika samorządowego (w szczególności w przypadku stanowisk pomocniczych i obsługi). Utrudnienia związane z realizacją art. 45 w jego obecnym brzmieniu są niewspółmierne dla jego celu, jakim jest zachowanie zasad otwartości i konkurencyjności tego wyboru, w związku z czym proponuje się rezygnację z określenia trybu wyboru dziennego opiekuna przez podmioty, o których mowa w art. 8 ust. 1 pkt 1) oraz wskazanie zasad, jakie muszą być przestrzegane podczas tego wyboru, analogicznych jak przy wyborze pracowników samorządowych na stanowiska urzędnicze.

Proponuje się, aby w ustawie o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 wprowadzić przepis umożliwiający finansowanie ze środków przeznaczonych na resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 kosztów obsługi programu przez wojewodów oraz ministra właściwego ds. rodziny, w wysokości nieprzekraczającej łącznie 0,5 mln zł rocznie. Przy czym warunkiem otrzymania przez wojewodów kosztów obsługi na

wydatki osobowe (np. dodatki do wynagrodzenia, nagrody) byłyby osiągnięte efekty realizacji programu przez podmioty uczestniczące w konkursie. Wysokość środków przekazanych wojewodzie na ten cel byłaby przyznawana decyzją ministra właściwego ds. rodziny po dokonaniu analizy w oparciu o określone kryteria, takie jak m.in.: liczba nowoutworzonych miejsc przez jednostki samorządu terytorialnego w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennego opiekuna bądź liczby gmin, biorących udział w konkursie, na terenie których nie było do tej pory instytucji opieki nad najmłodszymi dziećmi.

Obecnie nie są przewidziane żadne środki finansowe na realizację resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Tymczasem realizacja programu powoduje znaczne obciążenie pracowników, którzy obsługują go pomimo szeregu innych zadań służbowych. Program "Maluch+" wymaga obsługi nie tylko w trakcie weryfikacji ofert i ogłaszania wyników, gdyż w przypadku pracowników z urzędów wojewódzkich podpisywanie umów, kontrola ich wykonania oraz inne zadania wymagają zaangażowania przez niemal cały rok. Podobnie, pracownicy Ministerstwa wykonują szereg zadań związanych z opracowywaniem programu, udzielaniem wyjaśnień, podziałem środków, opracowaniem wniosków finansowych oraz sprawozdawczością.

Tymczasem, co roku pojawiają się zwroty przyznanych środków do budżetu państwa w związku z rezygnacją części podmiotów wyłonionych w drodze konkursu z udziału w Programie albo z realizacji przez nich części zadania (powstaje mniej miejsc dla najmłodszych dzieci niż była zadeklarowane w dokumentacji konkursowej albo miejsca oddawane są w późniejszych terminach).

Proponuje się zatem wprowadzenie przepisu umożliwiającego sfinansowanie kosztów obsługi programu przez wojewodę i ministra właściwego ds. rodziny. Koszty obsługi były finansowane ze środków przeznaczonych na Program Maluch+, a ta część, która miałaby działanie motywacyjne dla pracowników urzędów wojewódzkich była przyznawana przez ministra właściwego ds. rodziny po dokonaniu analizy wyników realizacji Programu w oparciu o określone kryteria, takie jak m.in.: liczba nowoutworzonych miejsc przez jednostki samorządu terytorialnego w żłobkach, klubach dziecięcych i u dziennego opiekuna bądź udział gmin, na terenie których nie było do tej pory instytucji opieki nad najmłodszymi dziećmi. Wydaje się bowiem, że zwiększenie efektywności Programu jest możliwe dzięki wprowadzeniu zachęt dla pracowników urzędów wojewódzkich w postaci możliwości uzyskania dodatkowych środków finansowych, jeśli podejmą działania promujące Program, będą współpracować z beneficjentami Programu Maluch+, zwłaszcza jednostkami samorządu

terytorialnego, w zakresie pomocy w realizacji Programu przy opracowywaniu dokumentacji konkursowej, a następnie podpisywaniu umowy i realizacji zawartej umowy zgodnie z pierwotnymi założeniami.

Ponadto, w art. 64 ust. 4 ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, dotyczącym danych zbieranych w ramach sprawozdania, dodaje się pkt 7-11. tj. liczbę dzieci, z uwzględnieniem informacji o ich wieku, liczbę dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki, czas otwarcia instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, łączną liczbą dni pobytu wszystkich dzieci przebywających w placówce w roku sprawozdawczym oraz czy żłobek, klub dziecięcy lub dzienny opiekun funkcjonuje jako przykładowa instytucja opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.

Projektowane rozszerzenie danych pobieranych w ramach sprawozdania, o którym mowa w art. 64 ust. 1 ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 wynika z okoliczności, że informacje o liczbie dzieci niepełnosprawnych lub wymagających szczególnej opieki oraz o wieku dzieci objętych opieką żłobków, klubów dziecięcych oraz dziennych opiekunów mają istotne znaczenie dla opracowywania resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 „MALUCH+”, w szczególności wysokości kierowanego wsparcia ze względu na cechy instytucji i sytuacje gmin w zakresie realizacji zadania własnego gminy jakim jest zapewnienie miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Dane te pełnią również istotną funkcję informacyjną podczas opracowywania projektów zmian prawnych obejmujących instytucje opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.

Zmiana danych w zakresie wysokości otrzymanych dotacji ze środków publicznych wynika z faktu, że z jednej strony część gminy decyduje się objąć dofinansowaniem dzieci z wybranej kategorii, np. dzieci z rodzin wielodzietnych, natomiast z drugiej strony w przypadku otrzymania dofinansowania do funkcjonowania żłobków, klubów dziecięcych albo dziennych opiekunów w ramach Resortowego programu rozwoju instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 z jednego miejsca w ciągu roku może korzystać więcej dzieci, np. dwoje dzieci – jedno dziecko we wrześniu idzie do przedszkola a na to miejsce przychodzi następne dziecko i rodzice tego dziecka też mają przez kilka miesięcy obniżaną opłatę.

W ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2159, z późn. zm.) wprowadzono zmiany w zakresie art. 66a. Zmiany

te są konsekwencją dodania art. 182a w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2017 r. poz. 1065, z późn. zm.) wprowadza się zmiany mające na celu pomoc osobom przebywającym w pieczy zastępczej oraz opuszczającym pieczę zastępczą. Dotyczą one działań podejmowanych przez Ochotnicze Hufce Pracy. Wprowadzono przepis, z którego wynika, że OHP wykonują zadania państwa w zakresie zatrudnienia oraz przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu młodzieży, a także zadania w zakresie jej kształcenia i wychowania, ze szczególnym uwzględnieniem osób przebywających w pieczy zastępczej oraz osób usamodzielniających się na podstawie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Poszukującym pracy niepozostającym w zatrudnieniu lub niewykonującym innej pracy osobom usamodzielnianym zagwarantowano pierwszeństwo w skierowaniu do udziału w programach specjalnych, o których mowa w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Ponadto przepisy dotyczące przyznawania bonów szkoleniowych, stażowych i zatrudnieniowych oraz bonów na zasiedlenie mają być stosowane ze szczególnym uwzględnieniem osób usamodzielnianych, o których mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2017 r. poz. 2183, z późn. zm.) wprowadzono zmiany w zakresie art. 170c ust. 5 i art. 201a ust. 5. Zmiany te są konsekwencją dodania art. 182a w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Art. 15–34 projektu ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw to przepisy przejściowe.

Wprowadza się zasadę, że do funkcjonujących przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy rodzin wspierających, rodzin zastępczych oraz do osób, które przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy zostały kandydatami do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, kandydatami do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, osobami prowadzącymi rodzinny dom dziecka, kandydatami do przysposobienia dziecka, kierownikiem, dyrektorem, osobą zatrudnioną, osobą świadczącą usługi, osobą podejmującą się wspierania działań wychowawczych, o której mowa w art. 96 ustawy lub wolontariuszem w jednostce

organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka będzie stosowany dodany art. 7a, przewidujący warunek nieumieszczenia w bazie danych Rejestru Sprawców Przepływstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym.

W sytuacji, gdy dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej przed dniem wejścia w życie nowelizacji, nie stosuje się art. 11 ust. 1b nakładającego obowiązek przydzielenia asystenta rodziny w przypadku rodziny, z której dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej.

W sprawach z wniosków o wydanie zezwolenia na prowadzenie placówki wsparcia dziennego złożonych i nierozpatrzonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, wydanie zezwolenia na prowadzenie placówki wsparcia dziennego, odmowa wydania zezwolenia oraz cofnięcie zezwolenia będzie miało formę decyzji administracyjnej.

W przypadku, gdy wójt, zarząd powiatu, zarząd województwa lub wojewoda wszczęli przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy kontrolę w zakresie swojej właściwości i postępowanie kontrolne nie zakończyło się, zastosowanie znajdzie przepis nakazujący przeprowadzenie indywidualnych rozmów z dziećmi, w tym zasięgnięcia opinii dzieci, z uwzględnieniem ich wieku, możliwości intelektualnych oraz stopnia dojrzałości poznawczej, o ile jest to uzasadnione przedmiotem i tematyką kontroli.

Przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą będą stosowane również do rodzin wspierających ustanowionych przed dniem wejścia w życie tej ustawy. Konsekwencją tego jest wymóg zawarcia z rodziną wspierającą ustanowioną przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, w terminie 1 miesiąca od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, umowy według nowych przepisów, która zastąpi umowę dotychczasową. Jednocześnie umowa ta nie będzie mogła zawierać postanowień mniej korzystnych dla rodziny wspierającej niż dotychczasowa umowa zawarta z tą rodziną.

Zgodnie z wprowadzona zasadą osoby otrzymujące wynagrodzenia, dodatki oraz świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka lub osoby dorosłej przebywającej w rodzinie zastępczej na podstawie zasad obowiązujących przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej będą mogły w każdym czasie, po dniu

wejścia w życie niniejszej ustawy, złożyć wniosek o rozpatrywanie tych spraw na podstawie przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej, na wniosek kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka posiadającego przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wstępną akceptację, kieruje go na szkolenie. Szkolenia mogą być przeprowadzane przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej innego niż organizator rodzinnej pieczy zastępczej właściwy ze względu na miejsca zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

W sprawach z wniosków o wydanie zezwolenia na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej lub regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, złożonych i nierozpatrzonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy nowe.

Decyzje w sprawie dodatku wychowawczego wydane na podstawie przepisów dotychczasowych ulegają zmianie w zakresie sposobu wypłacania dodatku wychowawczego, zgodnie z nowym brzmieniem przepisów w tym zakresie. Zmiany decyzji dokonuje z urzędu organ, który wydał decyzję. Nowe zasady dotyczące dodatku wychowawczego będą stosowane również do postępowań wszczętych i nierozpatrzonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Powstałe przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego funkcjonują w trybie i na zasadach określonych w przepisach dotychczasowych. Powiat może kierować dzieci do tych placówek w trybie i na zasadach określonych w przepisach dotychczasowych. Nowe przepisy znajdą zastosowanie w zakresie usamodzielniania osoby pełnoletniej opuszczającej po osiągnięciu pełnoletności placówkę. Dodatek do zryczałtowanej kwoty, o której mowa w art. 115 ust. 1 i 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w dotychczasowym brzmieniu, w wysokości świadczenia wychowawczego określonego w przepisach o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, będzie wypłacany zgodnie z nowymi zasadami wprowadzonymi ustawą na wzór dodatku wychowawczego przysługującego rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka. Decyzje w sprawie tego dodatku wydane na podstawie przepisów dotychczasowych przed dniem wejścia w życie nowelizacji ulegają

zmianie w zakresie sposobu wypłacania dodatku. Zmiany decyzji dokonuje z urzędu organ, który wydał decyzję.

W sprawach z wniosku o przyznanie pomocy dla osób usamodzielnianych, złożonych i nierozpatrzonej przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się nowe przepisy. Pomoc na kontynuowanie nauki otrzymują osoby usamodzielniane, które kontynuują naukę po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, w sytuacji gdy nie spełniały wymogu przebywania w pieczy zastępczej przez okres 3 lat.

Do indywidualnych programów usamodzielniania opracowanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

Projekt wprowadza dwa przepisy przejściowe w zakresie adopcji. Pierwszy z nich stanowi, że zawarte na czas określony umowy, na podstawie których zlecono prowadzenie ośrodka adopcyjnego, w tym umowy zawarte na podstawie art. 245 ustawy zmienianej w art. 1, stają się umowami zawartymi na czas nieokreślony. Drugi natomiast wprowadza zasadę, że do spraw w przedmiocie określenia sposobu i okresu osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym, w których wniosek o przysposobienie został zgłoszony do sądu przed dniem 1 stycznia 2019 r. stosuje się przepisy dotychczasowe.

Przepisy art. 191 ust. 5 ustawy zmienianej w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się przy zawieraniu porozumień w sprawie dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej lub w rodzinnym domu dziecka po dniu 1 stycznia 2019 r.

Do porozumień w sprawie dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej lub w rodzinnym domu dziecka przed dniem 1 stycznia 2019 r., do czasu opuszczenia przez to dziecko odpowiednio rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka stosuje się przepisy dotychczasowe.

Do finansowania pobytu dzieci umieszczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej albo interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym stosuje się przepisy dotychczasowe.

W przypadku dzieci umieszczonych na mocy postanowienia sądu w pieczy zastępczej oraz w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub domu pomocy społecznej dla dzieci

i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie postanowienia sądu o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej sąd uchyla w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy.

Ustawa nakłada na ministra właściwego do spraw rodziny obowiązek zapewnienia, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, systemu teleinformatycznego umożliwiający funkcjonowanie rejestru centralnego oraz umożliwiającego dostęp do tego rejestru podmiotowi prowadzącemu pracę z rodziną, staroście, organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej, powiatowemu centrum pomocy rodzinie, wojewodzie, marszałkowi województwa, ośrodkowi adopcyjnemu, Centralnemu Bankowi Danych i sądowi.

Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 52 ustawy zmienianej w art. 1 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 52 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Proponuje się aby ustawa weszła w życie z dniem 1 stycznia 2019 r., z wyjątkiem art. 1 pkt 10, pkt 25, pkt 29, pkt 55 lit. e, pkt 57 w zakresie dodawanego art. 107b, pkt 94 lit b i c, pkt 98 pkt a, pkt 100 lit b i art. 2 pkt 1, które wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Późniejszy termin wejścia w życie ustawodawca przewidział w przypadku przepisów dotyczących legitymacji służbowej dla asystenta rodziny, wytycznych ministra właściwego do spraw rodziny dotyczących wspierania rodziny oraz funkcjonowania i tworzenia rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz przepisów związanych z rejestrem centralnym prowadzonym przez ministra właściwego do spraw rodziny, co jest uzasadnione koniecznością podjęcia określonych czynności w celu wdrożenia wskazanych rozwiązań.

Problematyka regulowana w projekcie ustawy jest zgodna z przepisami prawa Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu zgodnie z § 27 ust. 4 uchwały

nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2016 r. poz. 1006 i 1204).

Projektowana ustawa nie wywiera wpływu na sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw.

Projekt ustawy nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych, określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), gdyż nie zawiera przepisów technicznych.

Projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy Rady Ministrów oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248).